

સન ૧૯૩૯ નો મુંબઈનો

દુકાનો અને બીજી સંસ્થાઓ

બાબતનો આકટ

સન ૧૯૩૯ નો મુંબઈનો ૨૪ મો આકટ

ઉપોદ્ધાન, અનુક્રમણિકા, સ્પષ્ટીકરણ મુદ્દે બેરબર રિપબ્લી અને
સરકારી કાનુ અંકિત

તૈયાર કરનાર

દત્તાત્રય ગણેશ ખાંડેર,

કાયદાની ચોપડીઓ પ્રસિદ્ધ કરનાર.

એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની,

બુકબેલર્સ, પબ્લીશર્સ

પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

પુના

૧૯૪૦

કિંમત ૮ આના

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૨૫૧૭૪ કિમત ૦.૬૨

ગ્રંથનામ કુશાળો ૨૦૩૨

વર્ગિક શ: ૫૬૫૨૨૪. ૫૨૯

સન ૧૯૩૯ નો મુંબઈનો

દુકાનો અને બીજી સંસ્થાઓ
બાબતનો આક્ટ

સન ૧૯૩૯ નો મુંબઈનો ૨૪ મો આક્ટ

ઉપોદ્ધાત, અનુક્રમણીકા, સ્પષ્ટીકરણ માટે ભરપૂર ટિપ્પણી અને
સરકારી કાનુ સહિત

તયાર કરનાર

દત્તાત્રય ગણેશ ખાંડેકર,
કાયદાની ચોપડીઓ પ્રસિદ્ધ કરનાર.

એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની,
બુકસેલર્સ, પબ્લીશર્સ
પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

પુના

૧૯૪૦

કિંમત ૮ આના

अर्याभुषण
विद्यापीठ
अंशगुरु
अर्याभुषण
अपीराष्ट्र-संघ
२२५६४

First four pages of Introduction, title page, and pages 25-38 were printed by Mr. *V. H. Barve* at the Aryabhushan Press, 915/1 Bhamburda Peth, Poona 4 and pages 1-24 were printed by Mr. *M. N. Kulkarni* at the Karnatak Printing Press, Chira Bazar, Bombay 2 and published by Mr. *D. G. Khandekar*, Law Publisher at 1320 Kasba Peth, Poona City.

ઉપોદ્ધાત

(હેતુઓ તથા કારણોનું નિરૂપણ)

“જો કે કેટલોક વખત થયાં, ઉદ્યોગધંધામાં રોકાયેલા કામગારોના કામ કરવાના કલાકો તથા કામની શરતોનું કાયદાથી નિયમન કારવામાં આવ્યું છે, પરંતુ દુકાનોમાં કામ કરતા ગુમાસ્તાઓ તથા વેપારીખાતાઓમાં કામ કરનારા માણસોને તેવા કાયદાનું રક્ષણ અત્યાર સુધી મળ્યું નથી. મોટી વેપારી સંસ્થાઓમાં કામ કરવાના વાજખી કલાકો હોય છે અને તે સંસ્થાઓ તેમના નોકરોને બીજી સગવડો આપે છે ત્યારે, નાની ઓફિસોમાં, પેઠીઓમાં, દુકાનોમાં, રેસ્ટોરાં વગેરેમાં કામે લગાડેલા માણસોના કામકાજની શરતો ઘણીજ અસંતોષકારક છે, અને તેની સુધારણા અર્થે આગ્રહભરી માગણીઓ થયા કરે છે.

“૨. સન ૧૯૩૫ માં મુંબઈ સરકારની લેખર ઓફિસે, મુંબઈ ઇલાકાના કેટલાક શહેરોમાં, પરચુરણ વેપારમાં કામે લગાડેલા માણસોના વેતન, કામકાજના કલાકો, અને કામકાજની શરતોની બાબતમાં ચલાવેલી તપાસને પરીણામે એમ જણાવ્યું હતું કે આવી જાતનો કાયદો ઘડવો આવશ્યક છે. આ તપાસમાં જણાયું હતું કે, મુંબઈ શહેરમાં, પરચુરણ દુકાનોમાં તથા રેસ્ટોરાંમાં કામ કરતાં માણસોને દરરોજ સરેરાશ બાર કલાકથી વધુ કામ કરવું પડે છે, અને તેઓને રજાઓ કે આરામનો ગાળો આપવામાં આવતો નથી. તપાસ હેઠળના ૧૦,૨૧૨ કામે લગાડેલા માણસોના લગભગ, ૬૫ ટકા જેટલા માણસોને ૧૧ કલાક અથવા તેથી વધુ સમય કામ કરવું પડે છે, અને ૧૩ ટકાથી વધુ જેટલા માણસોને દરરોજ ઓછામાં ઓછા ૧૫ કલાક કામ કરવું પડે છે. વેપારને લગતી તથા ગ્રાહકોની સગવડો ધ્યાનમાં રાખીને, આવી પરિસ્થિતિનો અંત લાવવાનો આ મુસદ્દાનો હેતુ છે.

“૩. મુસદ્દાને, (૧) દુકાનો, (૨) વેપારી સંસ્થાઓ, (૩) રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહો, થીએટરો તથા રમતગમતના તથા ખાનપીનની બીજી જગાઓ તથા (૪) બાળકો અને નાની ઉંમરના શખસોને કામે રાખવા, એવી રીતે જુદા જુદા ભાગમાં વહેંચી નાખ્યો છે; કારણ કે તે વર્ગોની જરૂરીયાતો જુદા જુદા પ્રકારની છે. આ મુસદ્દામાં, ઘરકામમાં કામે લગાડેલા નોકરોનો સમાસ થતો નથી, તેમજ બેતીવાડીમાં કામે લગાડેલા નોકરોનો પણ સમાસ થતો નથી, કારણ કે બીજી બાબતો બાળુએ મુકાએ તોપણ વહીવટની દૃષ્ટિએ,

તેવા ધંધાઓમાં કાયદાનો અમલ કરવાનું અશક્ય જણાય છે, કલળો તથા રહેવાકરવાની સગવડ પુરી પાડનારી હોટેલોમાં કામ કરનારા માણસોની કામ કરવાની પરિસ્થિતિ ઘરકામમાં કામે લગાડેલા નોકરોના કામના જેવી હોય છે, એટલે તેમનો પણ સમાસ કર્યો નથી.

“૪. મુસદ્દાના બાબ રજીસ્ટ્રી દુકાનોની બાબતમાં ઠરાવ કર્યા છે. કલમ ૭ માં, દુકાનોમાં કામે લગાડેલા શખસોએ દરરોજ વધુમાં વધુ દસ કલાક કામ કરવું જોઈએ એમ ઠરાવ્યું છે. કારખાનામાં કામ કરવાના કલાકો કરતાં આની બાબતમાં એક કલાક વધુ રાખ્યો છે. પરંતુ દુકાનો માટે કાયદાઓ ઘડવામાં આવ્યા છે તેવા ઘણા દેશોમાં એ વાત સ્વીકારવામાં આવી છે કે કારખાનાઓ કરતાં, છુટક વેપારમાં કરવાનું કામ ઓછું સખત હોય છે અને ધંધારોજગારને માટે ખાસ વ્યવસ્થા રાખવાની જરૂર છે. ઇન્ટરનેશનલ લેબર ઓફિસે જણાવ્યું છે તે પ્રમાણે, છુટક માલ વેચનારી સંસ્થાઓના કામકાજના કલાકો, તેના ગ્રાહકોની સગવડ પ્રમાણે નક્કી કરવા જોઈએ અને તેનું નિયમન, કામે રાખનાર અથવા કામે લગાડેલા શખસોની મુનસરી ઉપર બિલકુલ થઈ શકે નહિ. *દર આઠવાડિયે એક એમ મહિનામાં ચાર રજા આપવાનો ઠરાવ મુસદ્દામાં કરવામાં આવ્યો છે. પરંતુ, દર અઠવાડિયે એક દિવસની રજા આપવા માટે કામે રાખનારને ફરજ પાડવાનો કોઈ પણ પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો નથી. તેના કામકાજની જરૂરીયાતોને અનુસરીને રજાઓ આપવાને તે સ્વતંત્ર છે. દુકાનો બંધ કરવાના ચોક્કસ વખત બાબત પણ ઠરાવ કર્યો છે. લેબર ઓફિસની તપાસમાં જણાયું હતું કે દુકાનો મોટા ભાગે રાત્રે ૯ વાગે બંધ થાય છે, એટલે રાત્રિના ૯ કલાકનો સમય દુકાનો બંધ કરવા માટે ઠરાવ્યો છે.

“૫. બે કારણોસર દુકાન બંધ કરવાનો સમય નક્કી કરવાનું આવશ્યક છે; પહેલું કારણ એ છે કે, ઘણી દુકાનો તેના માલિકો એકલા ચલાવે છે અથવા તેના કુટુંબનાં માણસોની મદદથી ચલાવતા હોય છે અને, બીજું કારણ એ છે કે, દુકાન બંધ કરવાનો તેવો સમય ઠરાવવાથી આકટનો અમલ કરવાનું ઘણું સહેલું થઈ પડશે. એ ખરું છે કે, કેમિસ્ટોની તથા ફૂગિસ્ટોની દુકાનો અથવા ખાપણની દુકાનો જેવી કેટલીક દુકાનોને, બંધ કરવાના કલાકને લગતા ઠરાવમાંથી, માફી આપવી જોઈશે. પરંતુ આકટ અન્વયે પ્રાંતિક સરકારને આપેલા માફી આપવાના અધિકારોથીજ તે દુકાનોને માફી આપવાનું બની શકશે. છતાં, દુકાનો ફરજિયાત બંધ

* પ્રત્યક્ષ આકટમાં દર આઠવાડિયે એક દિવસની રજા આપવાનું ઠરાવ્યું છે.

કરાવવાથી, દુકાનદારોનાં હિતને ખોટી રીતે બાધ ન આવે તેટલા સારૂ, દુકાનો બંધ કરવાના સમય પછી, રસ્તા ઉપર કાંઈને વેપાર કરવા દેવામાં આવશે નહિ, અને તેટલા સારૂ, મુસદ્દાની ૬ ફી કલમમાં તે મતલબનો ઠરાવ કર્યો છે. દુકાન બંધ કરવાના સમય પછી, દુકાનદાર પોતે એવો (રસ્તા ઉપરનો) વેપાર કરવાને પ્રેરાય નહિ અને તેને અંગે તેના ગુમાસ્તાને વધુ હિંસાનગતિ ભોગવવી પડે નહિ તેટલા સારૂ પણ તેવો ઠરાવ કરવો જરૂરી છે. એક દિવસમાં દુકાન ઉઘાડી રાખવાના વધુમાં વધુ એકંદર બાર કલાક ઠરાવ્યા છે, પરંતુ, નાશ પામે તેવી વસ્તુઓ વેચનારની દુકાનો અને જેઓની ધરાકીનો સમય વહેલી સવારના અથવા મોડીરાતના હોય છે તેઓને ૧૪ કલાક સુધી દુકાનો ઉઘાડી રાખવા દેવાનો ઠરાવ કર્યો છે. પરંતુ એવું ઠરાવ્યું છે કે તે દુકાનો ઉઘાડવાના અને બંધ કરવાના સમય વચ્ચે ઓછામાં ઓછા ત્રણ કલાકનો ગાળો હોવો જોઈએ.

“ ૬. વેપારી સંસ્થાઓ માટે, જુદી જાતના કામ કરવાના કલાકોનું નિયમન અખત્યાર કરવામાં આવ્યું છે. એક મહિનામાં કામ કરવાના નક્કી કરેલા ૨૨૦ કલાકના ધોરણે તે ધોરણ નક્કી કરવામાં આવ્યું છે. એક મહિનામાં કામ કરવાના ૨૬ દિવસોને હિસાબે, આ વેપારી સંસ્થાઓમાં કામે લગાડેલા માણસોને લગભગ ૮૫ કલાક રોજ કામ કરવાનું રહેશે. બેંકોની, વિમા કંપનીઓની, વેપારી પેઢીઓની, વગેરેની ઓફિસોમાં જેટલા કલાક કામ કરવામાં આવે છે તેના કરતાં આ સમય (કાંઈક) વધારે છે. આમાંની ઘણી ઓફિસો શનિવારે અડધા દિવસની રજા પાળે છે. તેમ છતાં, આ સંસ્થાઓમાં, એકાદ અઠવાડિયા અથવા મહિના અથવા ત્રણ મહિનાની મુદત દરમિયાન ફેટલાક દિવસોએ રોજના સમય કરતાં લાંબો વખત સુધી કામ કરવું પડે છે. અને એજ લકીકત ઘણાં એકસચેંજો (બજારો) ને લાગુ પડે છે. આ એકસચેંજોમાં વલણના દિવસે માણસોને ઘણાજ લાંબા વખત સુધી કામકાજ કરવું પડે છે. જે દરરોજ કામ કરવાના ચોક્કસ કલાકો ઠરાવવામાં આવશે તો આકટનો અમલ કરવામાં છ માસિક અને બીજાં સરવૈયાં કહાડવાને સમયે મુશ્કેલીઓ ઉભી થશે. નાની ઓફિસો અને પેઢીઓની બાબતમાં, અને ખાસ કરીને ૩ બજારની ઓફિસો અને પેઢીઓની બાબતમાં ઘણાંજ લાંબા સમય સુધી કામકાજ ચલાવવામાં આવે છે. એટલે તેવી સંસ્થાઓમાં કામ કરનારાઓને માટે માસિક ૨૨૦ કલાક કામ કરવાના ઠરાવવાથી વાસ્તવિક રીતે ઘણો ફાયદો થશે. સરવૈયાં તૈયાર કરવા, સ્ટોક લેવા, વગેરે માટે કામનું દબાણ રહે છે અને તેને પહોંચી વળવાને, બેન્કોને તથા બીજી મોટી સંસ્થાઓને વર્ષ દરમિયાન ૧૨૦

કલાક ઓવરટાઇમ કામ કરવા દેવાની છુટ આ મુસદ્દાથી આપવામાં આવી છે. વેપારી સંસ્થાઓમાં ખાણું લેવા માટે સમય આપવાનો હરાવ કર્યો છે, અને સંસ્થા ખુલ્લી રાખવાના એકંદર ૧૨ કલાક હરાવ્યા છે. અને દુકાનોના ધોરણે રમ્મ આપવાનું પણ હરાવ્યું છે. આ બાબતમાં કામકાજ બંધ કરવાનો સમય હરાવવાનું આવશ્યક જણાતું નથી. પરંતુ જરૂર પડે તો તેવા હુકમ કરવાના અધિકાર સરકાર રાખવા ધારે છે.

“૭. રેસ્ટોરાંઓ, થીએટરો, અને તેના જેવી સંસ્થાઓ માટે કામ કરવાના રોજના દશ કલાક અને ઉઘાડી રાખવાના એકંદર ૧૪ કલાક હરાવ્યા છે. આ સંસ્થાઓ લાંબા સમય સુધી ફરજિયાત ઉઘાડી રાખવી પડે છે. પરંતુ તેમાં ધરાકાનો સમય જુદો જુદો હોય છે, અને તે સંસ્થા ઉઘાડી રાખવાના એકંદર ૧૪ કલાક હરાવવાથી કામે રાખનારને, તેણે કામે રાખેલા માણસોના કામકાજના કલાકોનું, તેના ધંધાની જરૂરીઆત પ્રમાણે, નિયમન કરવાની તક મળે છે. આ જગ્યાઓ માટે કામકાજ બંધ કરવાનો સમય હરાવ્યો નથી, કારણ કે તેઓ પોલિસ અથવા એકસાઇઝ ખાતાંઓના નિયમનોને પાત્ર થઈ ચુક્યા છે.

“૮. મુસદ્દાના ૫ મા બાબતમાં, નાની ઉમરના શખસો તથા બાળકોને કામે રાખવા બાબત ખાસ હરાવ કર્યો છે. મુસદ્દામાં સમાસ થતી સઘળી સંસ્થાઓમાં, બાર વર્ષ પુરાં ન કર્યા હોય તેવા કોઈપણ બાળકને બિલકુલ કામ કરવા દેવામાં આવશે નહિ. જ્યારે ૧૩ થી ૧૭ વર્ષના શખસોને, રોજના આઠ કલાકથી વધુ વખત કામે રાખવા દેવામાં આવશે નહિ, અને તે પણ સવારના ૬ થી રાત્રિના ૭ વાગ્યા સુધીમાંજ તેમને કામકાજ કરવા દેવામાં આવશે.”

અનુક્રમણિકા

કલમે

કલમે

૧. ટુંકું નામ, વ્યાપ્તિ અને અમલ.

બાબ ૧ લો-પ્રથમાદંબી ઠરાવ,

૨. વ્યાખ્યા.

૩. દિવસના વખત બાબત.

૪. કેટલાક શખસોને તથા સંસ્થાને આ આકટ લાગુ પડશે નહિ.

બાબ ૨ જો-દુકાનો.

૫. દુકાન ખોલવા અને બંધ કરવાનો વખત.

૬. બંધ કરવાના કલાક પછી ફેરી ફરીને માલ વેચવાની મના.

૭. દુકાનમાં કામ કરવાના દરરોજના કલાકો.

૮. દુકાન ઉઘાડી રાખવાનો એકંદર સમય.

૯. અઠવાડિયામાં રજાનો દિવસ.

બાબ ૩ જો-વેપારી પેઢીઓ.

૧૦. વેપારી પેઢીઓ ખોલવા અને બંધ કરવાનો વખત.

૧૧. વેપારી પેઢીમાં મહિનાના અને રોજના કામ કરવાના કલાકો.

૧૨. પેઢી ઉઘાડી રાખવાનો એકંદર સમય

૧૩. અઠવાડિયામાં રજાના દિવસો.

બાબ ૪ થો-રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહો, થીએટરો અથવા સાર્વજનિક રમતગમતની અને ખાનયાનની જગાઓ.

૧૪. દુકાનોના બંધ કરવાના કલાક પછી રેસ્ટોરાં અને ભોજનગૃહોએ, દુકાનોમાં વેચાતો હોય તેવો માલ વેચવો નહિ.

૧૫. રેસ્ટોરાં વગેરેમાં દરરોજના કામના કલાકો.

૧૬. રેસ્ટોરાં વગેરે ઉઘાડાં રાખવાનો એકંદર સમય.

૧૭. વર્ષમાં રજાના દિવસો.

બાબ ૫ મો-બીજી સંસ્થાઓ.

૧૮. આ આકટના ઠરાવો બીજી સંસ્થાઓને લાગુ પાડવાનો પ્રાંતિક સરકારને અધિકાર.

બાબ ૬ જો-બાળકો અને નાની ઉમરના શખસો માટે ઠરાવો.

૧૯. કોઈ પણ સંસ્થામાં કોઈપણ બાળકે કામ નહિ કરવા બાબત.

૨૦. નાની ઉમરના શખસોએ ફક્ત સવારના છ વાગ્યાથી સાંજના સાત વાગ્યાની વચ્ચેની મુદતમાં કામ કરવા બાબત.

૨૧. નાની ઉમરના શખસો માટે કામ કરવાના કલાકની મર્યાદા અઠવાડિયે ૪૨ કલાકની અને દિવસના આઠ કલાકની છે એમ સમજવું.

બાબ ૭ મો-અમલમાં મુકવા બાબત અને શિક્ષા.

૨૨. સ્થાનિક અધિકારીમંડળોના અધિકાર અને ફરજો.

૨૩. સ્થાનિક અધિકારીમંડળ ફરજો બજાવવામાં કસુર કરે ત્યારે તે બજાવવાનો પ્રબંધ કરવાનો પ્રાંતિક સરકારનો અધિકાર.

૨૪. સ્થાનિક અધિકારીમંડળના ખર્ચ તેના ફંડમાંથી અદા કરવા બાબત.

૨૫. ઇન્સ્પેક્ટરોની નિમણૂક કરવા બાબત.

૨૬. ઇન્સ્પેક્ટરોના અધિકાર અને ફરજો.

૨૭. ઇન્સ્પેક્ટરો સરકારી નોકરો છે એમ ગણવું.

૨૮. ઇન્સ્પેક્ટરને હરકત વગેરે કરવા માટે શિક્ષા.

૨૯. રજિસ્ટરો અને દફતરો રાખવા બાબત અને નોટિસો બતાવવા બાબત.

૩૦. ગુનાઓ બદલ શિક્ષા.

બાબ ૮ મો-પરચુરણ.

૩૧. મારી.

૩૨. ઓવરટાઇમ કામ માટે મહેનતાણું.

૩૩. કાનુનો.

૩૪. પેટા-કાયદાઓ.

૩૫. બીજા કાયદા, વગેરે અન્વયેના હકક અને વિશેષાધિકારને બાધ આવશે નહિ.

સન ૧૯૩૬નો મુંબઈનો

દુકાનો-સંસ્થાઓનો આકટ

સન ૧૯૩૬નો મુંબઈનો આકટ ૨૪ મો

[૧ નવેમ્બર ૧૯૩૬]

દુકાનોમાં, વેપારી પેઢીઓમાં, રેસ્ટોરાંઓમાં, ભોજનગૃહોમાં, થીએટરોમાં અને બીજી સંસ્થાઓમાં કામના કલાકોનું નિયમન કરવા માટે ઠરાવ કરવા બાબતનો આકટ.

દુકાનોમાં, વેપારી પેઢીઓમાં, રેસ્ટોરાંઓમાં, ભોજનગૃહોમાં, થીએટરોમાં અને બીજી સંસ્થાઓમાં કામના કલાકોનું નિયમન કરવા સારૂ તથા આમાં હવે પછી નિર્દિષ્ટ કરેલાં બીજાં ચોકકસ કારણ સારૂ ઠરાવ કરવો ઇષ્ટ છે; વાસ્તે આ ઉપરથી હેઠળ લખ્યા પ્રમાણે ઠરાવ્યું છે :

૧. ટુંકું નામ, વ્યાપ્તિ અને અમલ :—(૧) આ આકટને સન ૧૯૩૬નો મુંબઈનો દુકાનો અને સંસ્થાઓ બાબતનો આકટ કહેવો.

(૨) આ આકટ આખા મુંબઈ પ્રાંતને લાગુ પડે છે.

(૩) આ આકટ, પહેલાં પ્રથમ મુંબઈ શહેર, અમદાવાદના મ્યુનિસિપલ બરો તથા કેન્ટોન્મેન્ટ, પૂના શહેર અને સબર્બન મ્યુનિસિપલ બરો, પૂના કેન્ટોન્મેન્ટ, સોલાપુર મ્યુનિસિપલ બરો અને હુબલી મ્યુનિસિપલ બરોને લાગુ પડશે; પણ પ્રાંતિક સરકાર, સરકારી ગેઝેટમાં જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ કરીને, એવું ફરમાવવાને મુખત્યાર છે કે આ આકટના સઘળા અથવા કોઈપણ ઠરાવ, એવા જાહેરનામાંમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તે તારીખથી બીજા કોઈપણ પ્રદેશમાં અમલમાં આવશે.

અમલબજાવણી : આ આકટ તારીખ ૧૫ નવેમ્બર ૧૯૪૦ થી અમલમાં આવશે. આ ઠરાવ પહેલાં પ્રથમ મુંબઈ શહેર, અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ બરો તથા કેન્ટોન્મેન્ટ, પૂનાશહેર અને સબર્બન મ્યુનિસિપલ બરો, પૂના કેન્ટોન્મેન્ટ, સોલાપુર મ્યુનિસિપલ બરો અને હુબલી મ્યુનિસિપલ બરોને લાગુ પડશે; પણ પ્રાંતિક સરકાર સરકારી ગેઝેટમાં જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ કરીને, એવું ફરમાવવાને મુખત્યાર છે કે આ આકટના સઘળા અથવા કોઈ પણ ઠરાવ બીજા કોઈ પણ પ્રદેશમાં અમલ કરાવી શકશે.

બાબ પહેલો

પ્રથમારંભી ઠરાવ

૨. વ્યાખ્યા : આ આકટમાં, વિષય અથવા સંદર્ભ ઉપરથી બાધ આવે તે સિવાય,—

(૧) “બાળક” એટલે, બાર વર્ષ પૂરાં કર્યા ન હોય તે કોઈપણ શબ્દસ:

પરંતુ એવું ઠરાવ્યું છે કે જે કોઈપણ પ્રદેશ માટે સન ૧૯૨૩ના મુંબઈના પ્રાથમિક કેળવણી બાબતના આકટની રૂએ ફરજિયાત પ્રાથમિક કેળવણીની યોજના મંજૂર કરવામાં આવી હોય તે પ્રદેશમાં “બાળક” એ સંજ્ઞાનો અર્થ પ્રાથમિક કેળવણીના સંબંધમાં સદરહુ આકટ અન્વયે તે સંજ્ઞાનો જે અર્થ થાય છે તે અર્થ થાય એમ સમજવું.

બાળક : સન ૧૯૨૩ ના મુંબઈના પ્રાથમિક કેળવણી બાબતના આકટમાં બાળકની સંજ્ઞાનો અર્થ આમ છે : “બાળક” એટલે જેની ઉંમર નિશાળનું વરસ શરૂ થાય ત્યારથી નાની ન હોય અને પ્રાથમિક કેળવણીને અનુલક્ષીને ૧૧ વરસથી વધારે ન હોય અને પ્રાથમિક શિક્ષણને અનુલક્ષીને ૧૪ વરસથી વધારે ન હોય.

(૨) “બંધ” એટલે, કોઈપણ ગ્રાહકની સેવા માટે ખુલ્લી ન હોય તે;

(૩) “વેપારી પેઢી (કોમર્શિયલ એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ)” એટલે, જે કોઈ સંસ્થા દુકાન ન હોય પણ જે જાહેરખબરનું, કમિશનનું, માલ મોકલી આપવાનું અથવા વેપારી આડતનું કામ કરતી હોય અથવા જે કોઈ કારખાનાનું અથવા કોઈપણ ઔદ્યોગિક, અથવા વેપારી પ્રવૃત્તિનું કારકૂનીખાતું હોય અથવા જે વીમા કંપની, જોઈન્ટ સ્ટોક કંપની, બેન્ક, દલાલની ઓફિસ, એકસચેંજ અથવા પ્રાંતિક સરકાર સરકારી ગેઝેટમાં જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ કરીને આ આકટનાં કારણ સારૂ “વેપારી સંસ્થા” તરીકે જાહેર કરે તેવા કોઈ બીજા વર્ગની સંસ્થા હોય તે સંસ્થા.

વેપારી પેઢી : આ સંજ્ઞાની વ્યાખ્યામાં દલાલની ઓફિસો, એકસચેંજ તથા કારખાનાનાં કારકૂની ખાતાનો સમાવેશ થાય છે.

(૪) “દિવસ” એટલે, મધરાતથી શરૂ થતી ચોવીસ કલાકની મુદત.

પરંતુ એવું ઠરાવ્યું છે કે કામે લગાડેલા જે કોઈપણ શખસના કામના કલાક મધરાત પછીના વખત સુધીના હોય તે શખસની બાબતમાં, “દિવસ” એટલે, એવી નોકરી શરૂ થયાના ચોવીસ કલાકની મુદત; એવે પ્રસંગે સદરહુ મુદત મધરાતથી શરૂ થાય છે એમ ગણવાની જરૂર નથી.

(૫) “કામે રાખનાર” એટલે, આ આક્ટ લાગુ પડે તે સંસ્થા જેને હસ્તક હોય અથવા તે સંસ્થાનો જે માલિક હોય તે શખસ અને તે સંસ્થામાં, એવી દુકાન, રેસ્ટોરાં, થીએટર અથવા સંસ્થાનો મેનેજર, એજન્ટ અથવા તે સંસ્થાના સામાન્ય વહીવટ અથવા નિર્બંધની બાબતમાં કામ કરતા બીજા કોઈપણ શખસનો સમાવેશ થાય છે.

(૬) “આ આક્ટ લાગુ પડે તે સંસ્થા” એટલે, કોઈ દુકાન, વેપારી પેઢી, રેસ્ટોરાં, હોજનગૃહ, થીએટર અથવા સાર્વજનિક રમતગમતની અથવા ખાનપાનની બીજા કોઈપણ સંસ્થા અથવા જેની બાબતમાં કલમ ૧૮ અન્વયે જાહેરાત કરવામાં આવે તે કોઈપણ બીજા સંસ્થા.

(૭) “કારખાનું” એટલે, સન ૧૯૩૪ના કારખાનાં બાબતના આક્ટની કલમ બે રકમ (જ) ના અર્થ પ્રમાણે કારખાનું હોય તેવી અથવા સદરહુ આક્ટની કલમ ૫ મુજબ કારખાનું જાહેર કર્યું હોય તેવી કોઈપણ જગા.

કારખાનું: સન ૧૯૩૪ના કારખાનાં બાબતના આક્ટના બીજા ઠરાવની રકમ (જે) મા—

“કારખાનું” સંજ્ઞાનો અર્થ જે જગ્યાપર તે જગ્યાની હદ સુધી વીસ અગર વધારે માણસો કામ કરતાં હોય અગર પાછળના ૧૨ માસમાં કોઈ પણ દિવસે કામ કર્યું હોઈ, તથા પાવરની સહાયે યંત્રથી માલ તૈયાર કરવાની ક્રિયા જગ્યામાં કોઈ ભાગપર ચાલુ હોય અથવા ચાલુ થવાની હોય એવી કોઈપણ જગ્યા.

(૮) “ઇન્સ્પેક્ટર” એટલે, કલમ ૨૫ અન્વયે નીમેલો ઇન્સ્પેક્ટર.

(૯) “સ્થાનિક અધિકારીમંડળ” એટલે, સન ૧૮૮૮ના મુંબઈ શહેરના મ્યુનિસિપલ આક્ટ અન્વયે, સન ૧૯૦૧ ના મુંબઈના ડિસ્ટ્રિક્ટ મ્યુનિસિપલ આક્ટ અન્વયે, અથવા સન ૧૯૨૫ ના મુંબઈના મ્યુનિસિપલ

બરો બાબતના આક્ટ અન્વયે રચેલી કેઈ મ્યુનિસિપાલિટી અથવા સન ૧૯૨૩ના મુંબઈના લોકલ બોર્ડ આક્ટ અન્વયે રચેલી કેઈ લોકલ બોર્ડ.

(૧૦) “કામે રાખનાર શખસના કુટુંબનો ઇસમ” એટલે, કામે રાખનાર શખસનો ધણી, ધણીઆણી અથવા છોકરાંઓ અથવા તે શખસના બાપ અથવા મા, ભાઈ અથવા બહેન તેની સાથે રહેતો હોય અને તેનો આશ્રિત હોય તે.

(૧૧) “ખુદી રાખેલી” એટલે કેઈપણ ગ્રાહકની સેવા માટે ખુદી રાખેલી.

(૧૨) “કામની મુદત” એટલે જે સમય દરમિયાન કામે લગાડેલો શખસ કામે રાખનાર શખસની સેવામાં હોય તે.

(૧૩) “કામે લગાડેલો શખસ”, એટલે—

(૧) દુકાનની બાબતમાં, દુકાનના કામના સંબંધમાં સર્વોંશે અથવા મુખ્યત્વે કરીને દુકાનમાં કામે લગાડેલો શખસ.

(૨) કારખાનાની બાબતમાં, એવાં કારખાનામાં કામે લગાડેલા કારકૂનોના નોકરમંડળમાંનો કેઈઈસમ.

(૩) કારખાના સિવાયની બીજી વેપારી પેઢીની બાબતમાં, તે પેઢીના કામના સંબંધમાં સર્વોંશે અથવા મુખ્યત્વે કરીને કામે લગાડેલો શખસ અને તે સંજ્ઞામાં સિપાઈ (પીઓન)નો સમાસ થાય છે.

(૪) કેઈ રેસ્ટોરાં અથવા લોજનગૃહની બાબતમાં, ખાવાની અથવા પીવાની જાણુસ તૈયાર કરવા અથવા પીરસવામાં અથવા ગ્રાહકની ખિદમતમાં અથવા મકાનનો કેઈપણ ભાગ અથવા એવાં મકાન પર વપરાતાં વાસણકૂસણ સાફ કરવા અથવા કારકૂન અથવા કેશિયર તરીકે સર્વોંશે અથવા મુખ્યત્વે કરીને કામે લગાડેલો શખસ; અને—

(૫) થીએટર અથવા સાર્વજનિક ગમતની બીજી સંસ્થાની બાબતમાં, ઓપરેટર, કારકૂન, ડોર-કીપર, ચુશર (પ્રવેશક) અથવા તેને મળતા બીજા કેઈ નાતાથી કામે લગાડેલો શખસ.

પરંતુ તે સંજ્ઞામાં, કેઈ કામે રાખનાર અથવા તેના કુટુંબના કેઈ ઇસમનો સમાસ થતો નથી.

“કામે લગાડેલો શખસ” : આ સંજ્ઞામાં કારખાનામાં કામે લગાડેલો કારકૂની ખાતાનો નોકર ઇસમ આવે છે. પણ તેમાં કામે રાખનાર અગર તેના કુટુંબના માણસોનો સમાસ થતો નથી.

(૧૪) “ઠરાવેલું” એટલે, આ આકટ અન્વયે કરેલા કાનુનોથી ઠરાવેલું.

(૧૫) “રહેવાકરવાની સગવડ પૂરી પાડનારી હોટેલ” એટલે, જે કોઈ પણ જગ્યામાં કોઈ મુસાફર અથવા જનતાના અથવા જનતાના કોઈ વર્ગના ખીજા કોઈપણ ઇસમને પૈસા આપ્યેથી રહેવાની અને ભોજનની સગવડ પૂરી પાડવાનો ધંધો ખરેખર ચલાવવામાં આવતો હોય તે કોઈપણ જગ્યા.

(૧૬) “રેસ્ટોરાં અથવા ભોજનગૃહ” એટલે, જે કોઈપણ જગ્યામાં લોકોને અથવા લોકોના કોઈપણ વર્ગને તે જગ્યા ઉપર ખાવાપીવા માટે ભોજન અથવા (રિફ્રેશમેન્ટો) ઉપાહાર પૂરો પાડવાનો ધંધો સર્વોંશ અથવા મુખ્યત્વે કરીને ચલાવવામાં આવતો હોય તે જગ્યા; પણ તે સંજ્ઞામાં થીએટરને લગતા રેસ્ટોરાંનો સમાસ થતો નથી.

(૧૭) “દુકાન” એટલે, જે કોઈપણ જગ્યામાં છૂટક અથવા જથ્થા-બંધ અથવા બંને રીતે માલ વેચવામાં આવતો હોય અથવા ગ્રાહકોની સેવા ઉઠાવવામાં આવતી હોય તે જગ્યા અને તે સંજ્ઞામાં, એવા વેપાર અથવા ધંધાના સબંધમાં વાપરવામાં આવતી ઓફિસો, સ્ટોરરૂમો, ગોદામો, અથવા વખારો, પછી તે જગ્યામાં હોય અથવા ખીજી રીતે આવેલાં હોય તેનો સમાસ થાય છે; પણ તેમાં રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહ અથવા વેપારી પેઢીનો સમાસ થતો નથી.

(૧૮) “થીએટર” એ સંજ્ઞામાં, ચલચિત્રો બતાવવા માટે અથવા નાટ્યપ્રયોગો માટે મુખ્યત્વે કરીને અથવા સર્વોંશે યોજેલ કોઈ પણ જગ્યાનો સમાવેશ થાય છે.

(૧૯) “અઠવાડિયું” એટલે શનિવારની મધરાતથી શરૂ થતી સાત દિવસની મુદત.

(૨૦) “નાની ઉમરનો શખસ” એટલે, જે શખસ બાળક ન હોય અને જેણે સત્તરમું વર્ષ પુરું કર્યું ન હોય તે.

૩. દિવસના વખત બાબત: આ આકટમાં જણાવેલો દિવસનો વખત, એટલે હિંદુસ્તાનનો સ્ટાન્ડર્ડ ટાઈમ. હિંદુસ્તાનનો સ્ટાન્ડર્ડ ટાઈમ ગ્રીનીચ મીન ટાઈમથી સાડા પાંચ કલાક આગળ છે.

૪. કેટલાક શખસોને તથા સંસ્થાને આ આકટ લાગુ પડશે નહિ:

(૧) આ આકટમાંનો કોઈપણ મજદૂર—

(અ) વહીવટ કરવાનો હોદ્દો ધરાવતા અથવા ખાનગી પ્રકારના કામ માટે કામે લગાડેલા શખસોને,

(બ) જે શખસોનું કામ, મુસાફર, કેન્વાસર, વોચમેન (ચાકીદાર) અથવા કેરેકર, (સંભાળ લેનાર) જેવું સ્વાભાવિક રીતે તૂટક-તૂટક કામ કરવાનું હોય તે શખસોને,

(ક) રેલ્વે મારફતે અથવા વહેવારનાં ખીન્ન સાધનો દ્વારા માલ મોકલવાને તથા કસ્ટમ્સની વિધિઓ માટે જવાબદાર હોય તેવા કલીઅરિંગ અથવા ફેર્વર્ડિંગ કારકૂનો અથવા મેસેન્જરો (કાસદ) ના કામ જેવા પ્રેપેરેટરી (પૂર્વાગરૂપ) અથવા કોમ્પ્લી-મેન્ટરી (પૂરક) કામમાં ખાસ કામે લગાડેલા શખસોને,

(ડ) માલ એકઠો કરવા, પહોંચતો કરવા અથવા લઈ જવા લાવવામાં ખાસ કામે લગાડેલા શખસોને,

(ઘ) સરકારી ઓફિસો તથા સ્થાનિક અધિકારી મંડળની ઓફિસોને,

(ઙ) માંદા, અશક્ત, નિરાધાર અથવા માનસિક ખેડવાળા શખસોની માવજત કરવા અથવા સંભાળ લેવા માટેની સંસ્થાઓને,

(ગ) પ્રાંતિક સરકારે આ અર્થે સામાન્ય અથવા વિશેષ હુકમ કાઢીને પસંદ કરી હોય તેવી કેમિસ્ટોની અથવા ડ્રુગિસ્ટોની દુકાનમાં કામે લગાડેલા શખસોને,

(હ) કલબો તથા રહેવાકરવાની સગવડ પૂરી પાડનારી હોટેલોને,

(આઘ) રેલ્વે સ્ટેશનો પર, ડકકા પર અથવા ગોદીપરના સ્ટોલો તથા રિફ્રેશમેન્ટ રૂમોને,

(જ) નફો મેળવવાનો ન હોય તેવા ધર્માદા અથવા બીજા હેતુઓથી તૈયાર કરેલી વસ્તુઓ વેચવા માટે ભરવામાં આવે તે બજારો અથવા ફેરો (મેળા) ને, અને

(ક) પ્રાંતિક સરકાર સરકારી ગેઝેટમાં જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ કરીને આ આકટના અમલમાંથી માફી આપે તે કોઈપણ બીજી સંસ્થા અથવા સંસ્થાના વર્ગ અથવા શખસ અથવા શખસોના વર્ગને, લાગુ પડશે નહિ એમ સમજવું.

(૨) પેટા-કલમ (૧) માં ગમે તે મજકૂર હોય તે છતાં, પ્રાંતિક સરકાર, સરકારી ગેઝેટમાં જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ કરીને ફરમાવવાને મુખત્યાર છે કે તેમાં નિર્દિષ્ટ કરેલ કોઈપણ શખસો અથવા સંસ્થાઓ આ આકટના અમલમાંથી મુક્ત નથી એમ સમજવું.

ટીપ:—આ ઠરાવમાં, આ આકટનાં વ્યાપ્તિથી બાહર રાખવામાં આવેલી સંસ્થા તથા ઇસમતી વ્યાખ્યા છે. જેમાં કામ કરનાર નોકર ઘરકામ જેવું કામ કરે છે એવા ક્ષણ અને રહેવાની સગવડ હશે એવી હોટેલો આ આકટના વ્યાપ્તિથી બહાર ગણાયલી છે.

બાબ બીજો

દુકાનો.

૫. દુકાન ખોલવા અને બંધ કરવાનો વખત: (૧) વિદ્યમાન કાળે અમલમાં હોય તે બીજા કોઈપણ કાયદાથી અથવા તે અન્વયે ઠરાવ્યું હોય તે સિવાય, કોઈપણ દુકાન કોઈપણ દિવસે—

(અ) પ્રાંતિક સરકાર આ અર્થે સામાન્ય અથવા ખાસ હુકમ કાઢીને ઠરાવે તે કલાક કરતાં પહેલી ખોલવી નહિ; અને

(બ) રાતના નવ કલાક કરતાં મોડી અથવા પ્રાંતિક સરકાર આ અર્થે સામાન્ય અથવા વિશેષ હુકમથી નક્કી કરે તે બીજા વહેલા વખત કરતાં મોડી બંધ કરવી નહિ :

પરંતુ એવું ઠરાવ્યું છે કે કોઈપણ દુકાનમાં એવા બંધ કરવાના વખતે કોઈપણ ગ્રાહક માલ લેતો હોય અથવા માલ લેવા સારૂ રાહ જોતો હોય તો તેને સદરહુ વખતની તરત પછીના પા કલાક સુધીમાં તેવી દુકાનેથી માલ આપવો.

(૨) પ્રાંતિક સરકારે ઠરાવેલી રીતે ચોકસી કર્યા પછી પેટા-કલમ (૧) અન્વયેનો હુકમ કરવો.

ટીપ : આ ઠરાવમાં એવું જાણવામાં આવ્યું છે કે, બીજા કોઈ ચાલુ કાયદાથી દુકાન બંદ કરવાનો ટાઈમ જાહેર કરવામાં આવ્યો નથી એવી સર્વે દુકાનો રાત્રે ૯ વાગ્યા પછી વધારે ટાઈમ ન હોય ત્યારે બંદ કરવી પણ, બંદ કરવાના વખતે કોઈ પણ ગ્રાહક માલ લેતો હોય અથવા માલ લેવા સારું રાહ જોતો હોય તો તેને સદરહુ વખતની પછી તરત ૧૫ મિનિટ સુધી તે દુકાનમાંથી માલ આપવો.

ગુનાઓ બદલ શિક્ષા : જો કોઈ પણ કામે રાખનાર આ કલમના ઠરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તો તેના પર પહેલીવાર ગુનાની સાબિતીના ઠરાવ થયેથી રૂ. ૨૫ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેનાપર ગુનાની સાબિતીનો પ્રથમ ઠરાવ થયા પછી કરેલા દરેક ગુના બદલ તેને રૂ. ૨૫૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

૬. બંધ કરવાના કલાક પછી ફેરી ફરીને માલ વેચવાની મના : આ આક્ટમાં અથવા બીજા કોઈ કાયદાથી અથવા તે અન્વયે બીજી રીતે ઠરાવ્યું હોય તે સિવાય, કોઈ પણ શખસે કલમ ૫ અન્વયે નક્કી કરેલા બંધ કરવાના વખત પછી, કોઈ સ્ટ્રીટ અથવા જાહેર જગ્યામાં અથવા તેની નજદિકમાં કોઈ પણ માલ વેચવાનું ચાલુ રાખવું નહિ :

પરંતુ એવું ઠરાવ્યું છે કે વર્તમાનપત્રો વેચવાની બાબતમાં આ કલમનો કોઈ પણ મજકૂર લાગુ પડશે નહિ.

ટીપ : આ ઠરાવથી બંધ કરવાનો ટાઈમ એટલે રાત્રે ૯ વાગ્યા પછી ફેરી ફરીને માલ વેચવાની મના કરવામાં આવે છે.

ગુનાઓ બદલ શિક્ષા : જો કોઈ પણ કામે રાખનાર આ કલમના ઠરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તો તેના પર પહેલીવાર ગુનાની સાબિતીનો ઠરાવ થયેથી તેને રૂ. ૧૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેના પર ગુનાની સાબિતીનો પ્રથમ ઠરાવ થયા પછી કરેલા દરેક ગુના બદલ તેને રૂ. ૧૦૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

૭. દુકાનમાં કામ કરવાના દરરોજના કલાકો : (૧) પેટાકલમ (૨) ના ઠરાવોને પાત્ર, કોઈ પણ દુકાનમાં કામે લગાડેલા કોઈ પણ શખસને કોઈ પણ એક દિવસમાં ૯½ કલાકથી વધારે કલાક કામ કરવાની ફરજ પાડવી નહિ અથવા કામ કરવા દેવું નહિ :

પરંતુ એવું ઠરાવ્યું છે કે એવા કોઈપણ શખસને, પેટાકલમ (૧) અન્વયે નક્કી કરેલ હદ ઉપરાંતની કોઈપણ મુદત કોઈ પણ કેલેન્ડર વર્ષમાં કુલે ૧૨૦ કલાક કરતાં વધુ ન થાય તો, તેવી મુદત સુધી તેવી દુકાનમાં કામ કરવા દેવાનો અખત્યાર છે.

(૨) કોઈ પણ દુકાનમાં કામે લગાડેલા કોઈ પણ શખસને, તે શખસને આરામ લેવા માટે નિદાન એક કલાકનો ગાળો મળ્યો હોય તે સિવાય, કોઈ પણ એક દિવસમાં સાત કલાકથી વધારે વખત કામ કરવાની ફરજ પાડવી નહિ અથવા કામ કરવા દેવું નહિ :

પરંતુ એવું ઠરાવ્યું છે કે તેવી રીતે કામે લગાડેલા કોઈપણ શખસને ઓછામાં ઓછો અડધો કલાક આરામ લેવાનો ગાળો મળ્યો હોય તે સિવાય તે શખસને તેવી દુકાનમાં પાંચ કલાકથી વધારે વખત કામ કરવાની ફરજ પાડવી નહિ અથવા કામ કરવા દેવું નહિ.

ટીપ : આ ઠરાવથી દુકાનમાં કામે લગાડેલ શખસના દરરોજના કામના કલાકની મર્યાદા હા કલાક કરવામાં આવી છે. એમાં સાત કલાકથી વધારે કામ કરનાર શખસને આરામ લેવા માટે નિદાન એક કલાકનો ગાળો મળવો જોઈએ; અને પાંચ કલાક કરતાં વધારે કામ કરનાર શખસને નિદાન અરધા કલાકનો ગાળો મળવો જોઈએ.

ગુનાઓ બદલ શિક્ષા : જો કોઈ પણ કામે રાખનાર આ કલમના ઠરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તો તેનાપર પહેલીવાર ગુનાની સાબિતીનો ઠરાવ થયેથી તેને રૂ. ૨૫ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેના પર ગુનાની સાબિતીનો પ્રથમ ઠરાવ થયા પછી કરેલા દરેક ગુનાબદલ તેને ૨૫૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

૮. દુકાન ઉઘાડી રાખવાનો એકુંદર સમય :—દુકાનમાં કામે લગાડેલા કોઈ શખસે કેટલો સમય કામ કરવું તે અને કેટલો સમય આરામ લેવો તે બાબત એવી રીતે વ્યવસ્થા કરેલી હોવી જોઈએ કે તે સમય કોઈપણ એક દિવસમાં બધા મળીને બાર કલાકથી વધુ થાય નહિ :

પરંતુ એવું ઠરાવ્યું છે કે જે પ્રસંગોએ કોઈ પણ દુકાન કોઈ પણ દિવસે તે ખોલવા માટે તથા બંધ કરાવા માટે ઠરાવેલા વખત દરમિયાન નિદાન ત્રણ કલાકની મુદત સુધી સર્વતઃ બંધ રાખવામાં આવે તે પ્રસંગોએ, તેવે દિવસે

દુકાન ઉઘાડી રાખવાની એકંદર મુદત અને આરામ માટેના ગાળાની મુદત એકંદર ૧૪ કલાક સુધીની હોય તો હરકત નથી.

ટીપ : દુકાનમાં કામ કરવાનો સમય દિવસમાં બધા મળીને ૧૨ કલાકનો રાખ્યો છે. પરંતુ એવું ઠરાવ્યું છે કે, જે દુકાનોમાં દુકાન ઉઘાડ્યા પછી તરત અને દુકાન બંધ કરવાને સમય કામ વધારે કરવું પડે છે, તે દુકાનોમાં કામ કરવાનો સમય દિવસમાં ૧૪ કલાકનો છે. પરંતુ એવી દુકાન, તે ખોલવા માટે તથા બંધ કરવા માટે ઠરાવેલાં વખત દરમિયાન ત્રણ કલાકની મુદત સુધી સર્વેતઃ બંધ રાખવાની છે.

ગુનાઓ બદલ શિક્ષા : જે કોઈ પણ કામે રાખનાર આ કલમના ઠરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તો તેના પર પહેલીવાર ગુનાની સાબિતીનો ઠરાવ થયેથી તેને રૂ. ૨૫ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેના પર ગુનાની સાબિતીનો પ્રથમ ઠરાવ થયા પછી કરેલા દરેક ગુના બદલ તેને રૂ. ૨૫૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

૯. અઠવાડિયામાં રજાનો દિવસ : (૧) દુકાનમાં કામે લગાડેલા દરેક શખસને દર અઠવાડિયે નિદાન ૧ દિવસ રજા આપવી જોઈએ :

પરંતુ એવું ઠરાવ્યું છે કે જે કોઈ પણ શખસને કામે લગાડ્યાની કુલ મુદત છ દિવસ કરતાં ઓછી હોય તેને આ કલમમાંનો કોઈ પણ મજકૂર લાગુ પડશે નહિ.

(૨) દુકાનમાં કામે લગાડેલા કોઈ પણ શખસને પેટાકલમ (૧) અન્વયે આપેલી રજાને લઈને તે શખસના પગારમાંથી કોઈ પણ કાપકૂપ કરવી નહિ.

ટીપ : આ ઠરાવમાં, કામે લગાડેલાં દરેક શખસને દર અઠવાડિયે ૧ દિવસની રજા મળવાની તજવીજ કરી છે.

ગુનાઓ બદલ શિક્ષા : જે કોઈ પણ કામે રાખનાર આ કલમના ઠરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તો તેના પર પહેલીવાર ગુનાની સાબિતીનો ઠરાવ થયેથી તેને રૂ. ૨૫ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેના પર ગુનાની સાબિતીનો પ્રથમ ઠરાવ થયા પછી કરેલા દરેક ગુના બદલ તેને રૂ. ૨૫૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

બાબ ત્રીજો વેપારી પેઢીઓ

૧૦. વેપારી પેઢીઓ ખોલવા અને બંધ કરવાનો વખતઃ
(૧) વિદ્યમાન કાળે અમલમાં હોય તે બીજા કોઈપણ કાયદાથી અથવા તે અન્વયે ઠરાવ્યું હોય તે સિવાય, કોઈપણ વેપારી પેઢી કોઈ પણ દિવસે, પ્રાંતિક સરકાર, પેટાકલમ (૨) અન્વયે કરેલા સામાન્ય અથવા ખાસ હુકમથી ઠરાવે તે કલાક કરતાં વહેલી ખોલવી નહિ અને તે કરતાં મોડી બંધ કરવી નહિ.

(૨) પ્રાંતિક સરકાર, સામાન્ય અથવા ખાસ હુકમ કાઢીને કોઈ પણ સ્થાનિક વિસ્તારમાં કોઈપણ વેપારી પેઢી અથવા તેના વર્ગની વેપારી પેઢી ક્યારે ખોલવી અને ક્યારે બંધ કરવી તે ઠરાવવાને મુખત્યાર છે. એવા હુકમ ઠરાવવામાં આવે તે રીતે ચોક્કસી કર્યા પછી કરવો.

ગુનાઓ બદલ શિક્ષાઃ જો કોઈ પણ કામે રાખનાર આ કલમના ઠરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તો તેના પર પહેલીવાર ગુનાની સાબિતીનો ઠરાવ થયેથી તેને રૂ. ૨૫ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેના પર ગુનાની સાબિતીનો પ્રથમ ઠરાવ થયા પછી કરેલા દરેક ગુના બદલ તેને રૂ. ૨૫૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

૧૧. વેપારી પેઢીમાં મહિનાના અને રોજના કામ કરવાના કલાકોઃ (૧) પેટાકલમ (૨) ના ઠરાવોને પાત્ર, કોઈ પણ વેપારી પેઢીમાં કામે લગાડેલા કોઈ પણ શખસને તેવી પેઢીમાં એક મહિનામાં ૨૦૮ કલાકથી વધારે કામ કરવાની ફરજ પાડવી નહિ અથવા કામ કરવા દેવું નહિઃ

પરંતુ એવું ઠરાવ્યું છે કે એવા કોઈ પણ શખસને, સ્ટોક લેવાના, હિસાબ તૈયાર કરવાના, વલણના અથવા બીજા ઠરાવેલા પ્રસંગો દરમિયાન, કોઈ પણ મહિનામાં ૨૦૮ કલાકથી વધારે કલાક સુધી તેવી કોઈ પણ પેઢીમાં કામ કરવા દેવાનો અખત્યાર છેઃ

વધુમાં એવું પણ ઠરાવ્યું છે કે આ કલમ અન્વયે દર મહિને કામ કરવાના ઠરાવેલા વધારેમાં વધારે કલાકો કરતાં કુલ જો વધારે કલાકો સુધી કોઈ પણ શખસને કામ કરવા દેવામાં આવશે તે એક કેલેન્ડર વર્ષમાં ૧૨૦ કલાક કરતાં વધારે થવા જોઈએ નહિ.

(૨) કોઈપણ વેપારી પેઢીમાં કામે લગાડેલા કોઈપણ શખસને ઓછામાં ઓછો એક કલાકનો આરામ ગાળો મળ્યો હોય તે સિવાય તે શખસને તેવી પેઢીમાં એક દિવસમાં સાત કલાકથી વધારે કલાક કામ કરવાની ફરજ પાડવી નહિ અથવા કામ કરવા દેવું નહિ:

પરંતુ એવું ઠરાવ્યું છે કે એવી રીતે કામે લગાડેલા કોઈ પણ શખસને ઓછામાં ઓછો અડધા કલાકનો આરામનો ગાળો મળ્યો હોય તે સિવાય તે શખસને તેવી પેઢીમાં એક દિવસમાં સાડાચાર કલાકથી વધારે કલાક કામ કરવાની ફરજ પાડવી નહિ અથવા કામ કરવા દેવું નહિ.

ટીપ: આ ઠરાવથી વેપારી પેઢીઓમાં કામે લગાડેલાં શખસના મહિનાનાં કામ કરવાનાં કલાકો ૨૦૮ રાખવામાં આવ્યાં છે. પરંતુ ઠરાવેલાં પ્રસંગો દરમિયાન કામ પુરું કરવાને લીધે એક કેલેન્ડર વર્ષમાં ૧૨૦ કલાક ઓવરટાઈમ કામ કરવા દેવાની તજવીજ કરી છે.

ગુનાઓ બદલ શિક્ષા: જો કોઈ પણ કામે રાખનાર આ કલમના ઠરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તો તેના પર પહેલીવાર ગુનાની સાબિતીનો ઠરાવ થયેથી તેને રૂ. ૨૫ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેના પર ગુનાની સાબિતીનો પ્રથમ ઠરાવ થયા પછી કદેલા દરેક ગુના બદલ તેને રૂ. ૨૫૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

૧૨. પેઢી ઉઘાડી રાખવાનો એકુંદર સમય: કોઈ વેપારી પેઢીમાં કામે લગાડેલા શખસે કેટલો સમય કામ કરવું તે અને કેટલો સમય આરામ લેવો તે બાબત એવી રીતે વ્યવસ્થા કરેલી હોવી જોઈએ કે જેથી તે સમય કોઈ પણ એક દિવસમાં એકુંદર બાર કલાકથી વધારે થાય નહિ.

પરંતુ એવું ઠરાવ્યું છે કે પ્રાંતિક સરકાર, આ અર્થે કરેલા કાનૂનોથી, સદરહુ કામે લગાડેલા શખસને સ્ટોક લેવાને, હિસાબ તૈયાર કરવાને, વલણને અથવા બીજા ઠરાવેલા પ્રસંગને લઈને, એક કેલેન્ડર વર્ષમાં વધુમાં વધુ છ દિવસોએ, આ કલમ અન્વયે ઠરાવેલી મુદત કરતાં વધુ મુદત સુધી કામ કરવાનું ફરમાવી શકાય તે નક્કી કરવાને મુખત્યાર છે.

ટીપ: આ ઠરાવથી વેપારી પેઢીઓમાં કામ કરવાનો સમય દિવસમાં બધાં મળીને ૧૨ કલાકનો ઠરાવ્યો છે. આ કલમ સાથે સીલેક્ટ કમિટિએ એક સ્પેશલ ઠરાવ જોડ્યો છે. તેમાં એવું ઠરાવ્યું છે કે, એક કેલેન્ડર વર્ષમાં, આ કલમમાં ઠરાવેલી મુદત કરતાં છ દિવસ વધુ કામ કરવા દેવાને પ્રાંતિક સરકાર મુખત્યાર છે.

ગુનાઓબદલ શિક્ષા : જો કોઈ પણ કામે રાખનાર આ કલમના હરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તો તેના પર પહેલીવાર ગુનાની સાબિતીનો હરાવ થયેથી તેને રૂ. ૨૫ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેનાપર ગુનાની સાબિતીનો પ્રથમ હરાવ થયા પછી કરેલા દરેક ગુના બદલ તેને રૂ. ૨૫૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

૧૩. અઠવાડિયામાં રજના દિવસો : વેપારી પેઢીમાં કામે લગાડેલા દરેક શખસને દર અઠવાડિયે નિદાન એક દિવસ રજ આપવી જોઈએ :

પરંતુ એવું હરાવ્યું છે કે જે કોઈ પણ શખસને કામે લગાડ્યાની કુલ મુદત છ દિવસ કરતાં ઓછી હોય તેને આ કલમમાંનો કોઈ પણ મજકૂર લાગુ પડશે નહિ.

(૨) વેપારી પેઢીમાં કામે લગાડેલા કોઈ પણ શખસને પેટાકલમ (૧) અન્વયે આપેલી રજને લઈને તે શખસના પગારમાંથી કાંઈ પણ કાપકૂપ કરવી નહિ.

ટીપ : દુકાનોમાં કામે લગાડેલ શખસને જેમ અઠવાડિયામાં એક દિવસની રજ મળે છે તેજ રીતે વેપારી પેઢીઓમાં કામે લગાડેલ શખસને પણ રજ મળશે.

ગુનાઓ બદલ શિક્ષા : જો કોઈ પણ કામે રાખનાર આ કલમના હરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તો તેના પર પહેલીવાર ગુનાની સાબિતીનો હરાવ થયેથી તેને રૂ. ૨૫ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેનાપર ગુનાની સાબિતીનો પ્રથમ હરાવ થયા પછી કરેલા દરેક ગુના બદલ તેને રૂ. ૨૫૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

બાબ ચોથો.

રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહો, થીએટરો અથવા સાર્વજનિક રમતગમતની
અને ખાનપાનની બીજી જગ્યાઓ

૧૪. દુકાનોના બંધ કરવાના કલાક પછી રેસ્ટોરાં અને ભોજન-ગૃહોએ, દુકાનોમાં વેચાતો હોય તેવો માલ વેચવો નહિ : કલમ ૫ અન્વયે દુકાનો બંધ કરવાનો વખત નક્કી કર્યા પછી, તેવી દુકાનોમાં વેચાતા માલના જેવો કાંઈ પણ માલ કોઈ પણ રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહ, થીએટર અથવા સાર્વજનિક રમતગમતની અથવા ખાનપાનની બીજી કોઈપણ જગ્યામાં વેચવો

નહિ; પરંતુ તેવો માલ રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહ, થીએટર અથવા સાર્વજનિક રમતગમત અથવા ખાનપાનની જગામાં ખાવાપીવાના ઉપયોગ માટે વેચવામાં આવે તો હરકત નથી.

ટીપ: જેમના બંધ કરવાના કલાક આ આક્ટ પ્રમાણે ઠરાવવામાં આવ્યા નથી એવાં રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહો અને થીએટરો વગેરેમાં, કલમ ૫ અન્વયે દુકાનો બંધ કરવાનો વખત નક્કી કર્યા પછી, તેવી દુકાનોમાં વેચાતા માલના જેવો કાર્ડ પણ માલ વેચવાનો નથી. પરંતુ તેવો માલ તે જગ્યામાં ખાવાપીવાના ઉપયોગ માટે વેચવાની પરવાનગી છે.

ગુનાઓ બદલ શિક્ષા: જો કોઈ પણ કામે રાખનાર આ કલમના ઠરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તો તેના પર પહેલીવાર ગુનાની સાબિતીના ઠરાવ થયેથી તેને રૂ. ૨૫ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેનાપર ગુનાની સાબિતીનો પ્રથમ ઠરાવ થયા પછી દરેક ગુના બદલ તેને રૂ. ૨૫૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

૧૫. રેસ્ટોરાં વગેરેમાં દરરોજના કામના કલાકો—(૧) પેટા-કલમ (૨) ના ઠરાવોને પાત્ર, કોઈ પણ રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહ, થીએટર, અથવા સાર્વજનિક રમતગમતની અથવા ખાનપાનની બીજી કોઈ પણ જગ્યામાં કામે લગાડેલા કોઈપણ શખસને તેવા રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહ, થીએટર અથવા એવી બીજી કોઈ જગ્યામાં એક દિવસમાં ૧૦ કલાકથી વધારે કામ કરવાની ફરજ પાડવી નહિ અથવા કામ કરવા દેવું નહિ.

(૨) પ્રસંગ પ્રમાણે, એવા રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહ અથવા થીએટર અથવા સાર્વજનિક રમતગમતની અથવા ખાનપાનની જગામાં કામે લગાડેલા શખસને તે શખસને આરામ લેવા માટે નિદાન એક કલાકનો ગાળો મળ્યો હોય તે સિવાય, આઠ કલાકથી વધારે વખત કામ કરવાની ફરજ પાડવી નહિ અથવા કામ કરવા દેવું નહિ.

પરંતુ એવું ઠરાવ્યું છે કે તેવી રીતે કામે લગાડેલા કોઈ પણ શખસને ઓછામાં ઓછો અડધો કલાક આરામનો ગાળો મળ્યો હોય તે સિવાય તે શખસને તેવા રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહ, થીએટર અથવા સાર્વજનિક રમતગમતની અથવા ખાનપાનની જગામાં છ કલાકથી વધારે વખત તેવી રીતે કામ કરવાની ફરજ પાડવી નહિ અથવા કામ કરવા દેવું નહિ.

ટીપ: રેસ્ટોરાં ભોજનગૃહો અને થીએટરોમાં કામે લગાડેલા શખસના એક દિવસના કામના કલાકો ૧૦ ઠરાવ્યા છે. અને એવું પણ ઠરાવ્યું છે કે ૮ કલાક કરતાં વધારે કામ કરનારને ૧ કલાક અને ૬ કલાક કરતાં વધારે કામ કરનારને અર્ધા કલાકનો ગાળો આરામ લેવા માટે આપવો જોઈએ.

ગુનાઓ બદલ શિક્ષા: જો કોઈ પણ કામે રાખનાર આ કલમ ના ઠરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તો તેના પર પહેલીવાર ગુનાની સાબિતીનો ઠરાવ થયેથી તેને રૂ. ૨૫ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેના પર ગુનાની સાબિતીનો પ્રથમ ઠરાવ થયા પછી કરેલા દરેક ગુના બદલ તેને રૂ. ૨૫૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

૧૬. રેસ્ટોરાં વગેરે ઉઘાડાં રાખવાનો એકુંદર સમય: રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહ, થીએટર અથવા સાર્વજનિક રમતગમતની અથવા ખાનપાનની બીજી કોઈ જગાએ કામે લગાડેલા શખસે કેટલો સમય કામ કરવું તે અને કેટલો સમય આરામ લેવો તે બાબત એવી રીતે વ્યવસ્થા કરેલી હોવી જોઈએ કે તે સમય એક દિવસમાં બધો મળીને ૧૪ કલાક કરતાં વધારે થાય નહિ.

ટીપ: આ કલમમાં એવું ઠરાવ્યું છે કે રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહો વગેરે બાબત કામના કલાકની મર્યાદા એક દિવસમાં ૧૪ કલાકથી વધારે નહિ હોવી જોઈએ.

ગુનાઓ બદલ શિક્ષા: જો કોઈ પણ કામે રાખનાર આ કલમ ના ઠરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તો તેના પર પહેલીવાર ગુનાની સાબિતીનો ઠરાવ થયેથી તેને રૂ. ૨૫ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેના પર ગુનાની સાબિતીનો પ્રથમ ઠરાવ થયા પછી કરેલા દરેક ગુના બદલ તેને રૂ. ૨૫૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

૧૭. વર્ષમાં રજાના દિવસો: રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહ, થીએટર અથવા સાર્વજનિક રમતગમતની અથવા ખાનપાનની બીજી કોઈ જગ્યામાં કામે લગાડેલા દરેક શખસને દર અઠવાડિયે નિદાન એક દિવસની રજા આપવી જોઈએ:

પરંતુ એવું ઠરાવ્યું છે કે આ પેટાકલમમાંનો કોઈ પણ મજદૂર જે કોઈ પણ શખસને કામે લગાડ્યાની કુલ એક મુદત છ દિવસ કરતાં ઓછી હોય તેને લાગુ પડશે નહિ.

(૨) રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહ, થીએટર અથવા સાર્વજનિક રમતગમત અથવા ખાનપાનની જગ્યાએ કામે લગાડેલા કોઈપણ શખસને પેટાકલમ (૧) અન્વયે આપેલી કોઈપણ રજાને લઈને તે શખસના પગારમાંથી કાંઈ પણ કાપકૂપ કરવી નહિ.

ટીપ: આ ઠરાવામાં રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહ, થીએટર વગેરે જગ્યામાં કામે લગાડેલાં શખસને, દુકાનનાં નોકર અને વેપારી નોકરના તરીકે રજા મળવાની તજવીજ કરી છે.

ગુનાઓ બદલ શિક્ષા: જો કોઈપણ કામે રાખનાર આ કલમના ઠરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તો તેના પર પહેલીનાર ગુનાની સાબિતીના ઠરાવ થયેલા તેને રૂ. ૨૫ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેનાપર ગુનાની સાબિતીના પ્રથમ ઠરાવ થયા પછી કરેલા દરેક ગુના બદલ તેને રૂ. ૨૫૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

બાબ પાંચમો

બીજી સંસ્થાઓ

૧૮. આ આક્ટના ઠરાવો બીજી સંસ્થાઓને લાગુ પાડવાનો પ્રાંતિક સરકારને અધિકાર: (૧) આ આક્ટમાં ગમે તે મજકૂર હોય તે છતાં, પ્રાંતિક સરકાર, સરકારી ગેઝેટમાં જાહેરનામું કાઢીને એમ જાહેર કરવાને મુખત્યાર છે કે જે કોઈપણ સંસ્થા અથવા સંસ્થાના વર્ગને વિદ્યમાન કાળે આ આક્ટ લાગુ પડતો ન હોય તે સંસ્થા અથવા સંસ્થાનો વર્ગ આ આક્ટના કારણે સાફ હોય એવી કોઈ સંસ્થા અથવા સંસ્થાઓનો વર્ગ છે.

(૨) આ પ્રમાણે જાહેર કરવામાં આવે એટલે, આવી સંસ્થા અથવા સંસ્થાઓના વર્ગ આ આક્ટ લાગુ પડતો હોય તેવી સંસ્થા અથવા સંસ્થાઓનો વર્ગ છે એમ ગણવું અને આ આક્ટના સઘળા અથવા કોઈપણ ઠરાવ દ્વારા એવી જાહેરાતમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવા મુદ્દાવધારા સાથે આવી સંસ્થા અથવા સંસ્થાઓના વર્ગને લાગુ પડશે.

ટીપ: આ આક્ટના સઘળા અથવા કોઈપણ ઠરાવમાં યોગ્ય ફેરબદલ કરીને બીજી સંસ્થાને લાગુ કરવાનો અધિકાર પ્રાંતિક સરકારને આપેલો છે.

બાબ છઠ્ઠો

બાળકો અને નાની ઉમરના શખસો માટે હરાવો

૧૯. કોઈપણ સંસ્થામાં કોઈપણ બાળકે કામ નહિ કરવા બાબત: કોઈપણ બાળકને, આ આકટ લાગુ પડતો હોય એવી કોઈપણ સંસ્થામાં કામ કરવા દેવું નહિ.

ટીપ: જેની ઉંમર ૧૮ વરસની પૂરેપૂરી થયેલી નથી આવા બાલકને, આ આકટની હેઠળ આવનારી કોઈપણ સંસ્થામાં કામે લગાડવાની મના છે.

ગુનાઓ બદલ શિક્ષા: જો કોઈપણ કામે રાખનાર આ કલમના હરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તો તેનાપર પહેલીવાર ગુનાની સાબિતીનો હરાવ થયેથી તેને રૂ. ૨૫ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેનાપર ગુનાની સાબિતીનો પ્રથમ હરાવ થયા પછી કરેલા દરેક ગુના બદલ તેને રૂ. ૨૫૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

૨૦. નાની ઉમરના શખસોએ ફક્ત સવારના છ વાગ્યાથી સાંજના સાત વાગ્યાની વચ્ચેની મુદતમાં કામ કરવા બાબત: આ આકટ લાગુ પડતો હોય એવી કોઈપણ સંસ્થામાં નાની ઉમરના કોઈપણ શખસને સવારના છ વાગ્યા પહેલાં અને સાંજના સાત વાગ્યા પછી કામ કરવા દેવું નહિ.

ટીપ: આ હરાવથી ૧૩ થી ૧૭ વરસ દરમિયાનની ઉમરના અલ્પવયી માણસને કામે લગાડવા હોય તો સવારે છ વાગ્યા ને રાત્રે ૭ વાગ્યા દરમિયાન જ કામે લગાડવો જોઈએ.

ગુનાઓ બદલ શિક્ષા: જો કોઈપણ કામે રાખનાર આ કલમના હરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તો તેના પર પહેલીવાર ગુનાની સાબિતીનો હરાવ થયેથી તેને રૂ. ૨૫ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેનાપર ગુનાની સાબિતીનો પ્રથમ હરાવ થયા પછી કરેલા દરેક ગુના બદલ તેને રૂ. ૨૫૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

૨૧. નાની ઉમરના શખસો માટે કામ કરવાના કલાકની મર્યાદા અઠવાડિયે ૪૨ કલાકની અને દિવસના આઠ કલાકની છે એમ સમજવું: (૧) આ આકટમાં ગમે તે મજદૂર હોય તે છતાં, કોઈપણ નાની ઉમરના શખસને આ આકટ લાગુ પડતો હોય એવી કોઈપણ સંસ્થામાં કોઈ અઠવાડિયામાં ૪૨ કલાક કરતાં અથવા કોઈ દિવસે આઠ કલાકથી વધુ કલાક કામ કરવા દેવું નહિ.

(૨) એવા કોઈપણ શખસને ઓછામાં ઓછો અડધો કલાક આરામનો ગાળો મળ્યો હોય તે સિવાય, તેને કોઈપણ દિવસે ચાર કલાક કરતાં વધુ વખત સુધી તેવી સંસ્થામાં કામ કરવા દેવો નહિ.

ટીપ: આ ઠરાવથી અલ્પવયી માણસના કામની પ્રત્યેક અઠવાડિયામાં ૪૨ કલાક સુધી અને પ્રત્યેક દિવસમાં ૮ કલાક સુધી મર્યાદા છે.

ગુનાઓ બદલ શિક્ષા: જો કોઈપણ કામે રાખનાર આ કલમના ઠરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તો તેનાપર પંદરીવાર ગુનાની સાબિતીનો ઠરાવ થયેથી તેને રૂ. ૨૫ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેનાપર ગુનાની સાબિતીનો પ્રથમ ઠરાવ થયા પછી કરેલા દરેક ગુના બદલ તેને રૂ. ૨૫૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

બાબ સાતમો

અમલમાં મુકવા બાબત અને શિક્ષા

૨૨. સ્થાનિક અધિકારીમંડળોના અધિકાર અને ફરજો: આ આક્ટમાં બીજી રીતે ઠરાવ્યું હોય તે સિવાય, પોતાની હકુમત હેઠળના કોઈપણ વિસ્તારમાં, ઠરાવવામાં આવે તેવી પ્રાંતિક સરકારની દેખરેખને પાત્ર, આ આક્ટના ઠરાવો અમલમાં મૂકવાની ફરજ દરેક સ્થાનિક અધિકારીમંડળની રહેશે.

પરંતુ એવું ઠરાવ્યું છે કે કોઈપણ સ્થાનિક અધિકારીમંડળની હકુમત હેઠળ ન હોય તેવા વિસ્તારોની બાબતમાં, સદરહુ ઠરાવો અમલમાં મૂકવાની ફરજ પ્રાંતિક સરકારની રહેશે.

ટીપ: આ ઠરાવમાં સ્થાનિક અધિકારી મંડળના હકુમત હેઠળના પ્રદેશમાં આ આક્ટનો અમલ મૂકવાની ફરજ એવા સ્થાનિક અધિકારીમંડલો પર નાખવામાં આવે છે. સ્થાનિક અધિકારીમંડળની હકુમત હેઠળ ન હોય તેવા વિસ્તારોની બાબતમાં સદરહુ ઠરાવો અમલમાં મૂકવાની ફરજ પ્રાંતિક સરકારની રહેશે.

૨૩. સ્થાનિક અધિકારીમંડળ ફરજો બજાવવામાં કસૂર કરે ત્યારે તે બજાવવાનો પ્રયત્ન કરવાનો પ્રાંતિક સરકારનો અધિકાર: (૧) કોઈપણ સ્થાનિક અધિકારીમંડળ આ આક્ટથી અથવા તે અન્વયે તેનાપર નાખેલી કોઈપણ ફરજ બજાવવામાં કસૂર કરે તો, તે ફરજ બજાવવા માટે કોઈપણ શખસને નીમવાને પ્રાંતિક સરકાર મુખત્યાર છે અને તે ફરજ બજાવવાને નીમેલા શખસનો વાજબી પગાર સુધ્ધાં તે બજાવવામાં થએલો

ખર્ચ તે સ્થાનિક અધિકારીમંડળે તાબડતોળ આપવો એમ ફરમાવવાનો પણ તેને અખત્યાર છે.

(૨) જો ખર્ચ અને પગાર એવી રીતે આપવામાં આવે નહિ તો, મ્યુનિસિપલ ફંડ અથવા લોકલ ફંડને લગતા કોઈપણ કાયદામાં અથવા વિદ્યમાન કાળે અમલમાં હોય એવા બીજા કોઈ કાયદામાં ગમે તે મજદૂર હોય તે છતાં, જે બેન્કમાં તે સ્થાનિક અધિકારીમંડળના કાંઈ પણ નાણાં અનામત રાખ્યાં હોય તે બેન્કને અથવા જે સ્થાનિક સરકારી તિજોરીમાં અથવા બીજી કોઈ સલામત જગ્યાએ તે સ્થાનિક અધિકારીમંડળના નાણાં અનામત રાખ્યાં હોય તે સ્થાનિક સરકારી તિજોરીના અથવા સલામત જગ્યાના હવાલાવાળા શખસને, તેવી બેન્કના ખાતામાં તે સ્થાનિક અધિકારીમંડળનાં જે નાણાં જમે હોય તે નાણાંમાંથી, અથવા તેવા શખસને હસ્તક તે સ્થાનિક અધિકારીમંડળનાં જે નાણાં હોય તેમાંથી, અથવા તેવી બેન્કમાં અથવા તેવા શખસને વળતેવળત તે સ્થાનિક અધિકારીમંડળ તરફથી અથવા તેના વતી જે નાણાં ડિપોઝીટ તરીકે ભરવામાં આવે તેમાંથી, એવો ખર્ચ અને પગાર આપવાનું ફરમાવવાનું પ્રાંતિક સરકાર મુખત્યાર છે; અને તેવી બેન્ક અથવા તેવા શખસ તેવો હુકમ માનવાનું બંધાયેલા રહેશે, એમ સમજવું. તે સ્થાનિક અધિકારીમંડળે તેવી બેન્કમાં અથવા તેવા શખસની પાસે અનામત રાખેલાં નાણાંમાંથી તે બેન્ક અથવા તે શખસ એવી રીતે કોઈપણ રકમ અથવા રકમો, એવા હુકમ અનુસાર, આપે તો તેના સંબંધમાં તેવી બેન્ક અથવા તેવો શખસ તે સ્થાનિક અધિકારીમંડળ પ્રત્યેની સઘળી જવાબદારીમાંથી મક્કત રહેશે, એમ સમજવું.

ટીપ : આ ઠરાવમાં આ આક્ટ અન્વયે તેનાપર નાખેલી કોઈપણ ફરજ બજાવવામાં સ્થાનિક અધિકારી હસૂર કરે તો તે ફરજ બજાવવા માટે તેને નીમવાનું પ્રાંતિક સરકાર મુખત્યાર છે અને એવા કર્તવ્યનું ખર્ચ વસૂલ કરવા માટે તેનો અધિકાર છે. આ ખર્ચ જે બેન્કમાં તે સ્થાનિક અધિકારીમંડળમાં કોઈપણ નાણાં અનામત હોય તેમાંથી વસૂલ કરવાની તબીબી કીધી છે. આ ઠરાવ સ્થાનિક અધિકારી બાબત બીજા આક્ટના હેતુ અનુસાર જ છે.

૨૪. સ્થાનિક અધિકારીમંડળનો ખર્ચ તેના ફંડમાંથી અદા કરવા બાબત : કોઈપણ મ્યુનિસિપલ અથવા લોકલ ફંડના સંબંધમાં કોઈપણ કાયદામાં ગમે તે મજદૂર હોય તે છતાં, આ આક્ટના ઠરાવો અન્વયે તથા તેના કારણે સારૂ કોઈ મ્યુનિસિપાલિટીએ અથવા લોકલ બોર્ડે

કરેલો સઘળો ખર્ચ, પ્રસંગ પ્રમાણે તે મ્યુનિસિપલ અથવા લોકલ ફંડમાંથી અદા કરવો.

૨૫. ઇન્સ્પેક્ટરોની નિમણૂક કરવા બાબત : (૧) દરેક સ્થાનિક અધિકારીમંડળે આ આક્ટના ઠરાવો અમલમાં મૂકવાનાં કારણ ગારુ પાતાને ચોખ્ખા લાગે તે પ્રમાણે તેની હકુમત હેઠળના વિસ્તારો માટે પૂરતી સંખ્યામાં ઠરાવેલી લાયકાતવાળા શખસોને ઇન્સ્પેક્ટરો નીમવા.

(૨) જે વિસ્તારો સ્થાનિક અધિકારીમંડળની હકુમત હેઠળ ન હોય તે વિસ્તારો માટે પ્રાંતિક સરકારે ઠરાવેલી લાયકાતવાળા ઇન્સ્પેક્ટરો નીમવા.

ટીપ : ઠરાવ ૨૫ થી ૨૭ આ આક્ટ અન્વયે ઇન્સ્પેક્ટરોની નિમણૂક અને તેમના અધિકાર બાબત છે. તથા કલમ ૨૮ માં તે બાબત આ આક્ટ અન્વયે આવેલા કોઈપણ અધિકાર બળવવામાં હરકત કરનારને શિક્ષા કરવા ઠરાવ્યું છે.

૨૬. ઇન્સ્પેક્ટરોના અધિકાર અને ફરજો : કલમ ૨૫ અન્વયે નીમવામાં આવેલો કોઈપણ ઇન્સ્પેક્ટર દરેક વાજબી સમયે જે કોઈપણ જગ્યા આ આક્ટ લાગુ પડતો હોય તેવી કોઈ જગ્યા છે અથવા એવી જગ્યા હોવાનું માનવાને તેને કારણ હોય તે જગ્યામાં, પ્રસંગ પ્રમાણે, તાજની અથવા સ્થાનિક અધિકારીમંડળની નોકરીમાં હોય તેવા અસિસ્ટન્ટોની સાથે હાબલ થવાને અને જગ્યાની અને ઠરાવેલાં રજિસ્ટરો, દફતરો અને નોટિસોની, ઠરાવવામાં આવે તે રીતે, તપાસ કરવાને સુખત્યાર છે.

૨૭. ઇન્સ્પેક્ટરો સરકારી નોકરો છે એમ ગણવું : કલમ ૨૫ અન્વયે નીમવામાં આવેલો દરેક ઇન્સ્પેક્ટર, હિન્દુસ્તાનના ફોજદારી કાયદાની કલમ ૨૧ ના અર્થ પ્રમાણે સરકારી નોકર છે એમ ગણવું.

૨૮. ઇન્સ્પેક્ટરને હરકત વગરે કરવા માટે શિક્ષા : કોઈપણ શખસ બાળીબૂજીને કોઈ ઇન્સ્પેક્ટરને આ આક્ટ અન્વયે મળેલા અધિકારનો અમલ કરવામાં હરકત કરશે અથવા જે કોઈપણ શખસ એકાદા ઇન્સ્પેક્ટરે કાયદેસર કરેલી સૂચના પ્રમાણે વર્તવામાં ચૂક કરશે તો તેને ગુનાની સાબિતીનો ઠરાવ થયેથી રૂ. ૨૫૦ સુધીના દડની શિક્ષા થઈ શકશે.

૨૯. રજિસ્ટરો અને દફતરો રાખવા બાબત અને નોટિસો બતાવવા બાબત : પ્રાંતિક સરકારના સામાન્ય અને ખાસ હુકમોને અવલંબીને, કામે રાખનારે, આ આક્ટના ઠરાવો અમલમાં મૂકવા સારૂ ઠરાવવામાં આવે એવાં રજિસ્ટરો અને દફતરો રાખવાં અને એવી નોટિસો બતાવવી.

ટીપ : આ કલમમાં કામે રાખનારને ઠરાવવામાં આવે એવા રજિસ્ટરો અને દફતરો રાખવા અને એવી નોટિસો બતાવવા માટે ફરમાવ્યું છે.

૩૦. ગુનાઓ બદલ શિક્ષા: (૧) જે કોઈપણ કામે રાખનાર કલમ ૫ અને કલમ ૭ થી ૨૧ (એ બંને કલમો સુધી) નાં ઠરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તો તેનાપર પહેલીવાર ગુનાની સાબિતીના ઠરાવ થયેથી તેને રૂ. ૨૫ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેનાપર ગુનાની સાબિતીનો પ્રથમ ઠરાવ થયા પછી કરેલા દરેક ગુના બદલ તેને રૂ. ૨૫૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

(૨) જે કોઈપણ શખસ કલમ ૬ ના ઠરાવોનું ઉલ્લંઘન કરશે તેના પર પહેલીવાર ગુનાની સાબિતીનો ઠરાવ થયેથી તેને રૂ. ૧૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે અને તેનાપર ગુનાની સાબિતીનો પ્રથમ ઠરાવ થયા પછી કરેલા દરેક ગુના બદલ તેને રૂ. ૧૦૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

ટીપ: આ ઠરાવમાં, કલમ ૫ અને કલમ ૭ થી ૨૧ હેઠળ થવાના ગુનાહતી શિક્ષા આપેલી છે. બીજા સંસ્થાને આ આક્ટ લાગુ કરવા બાબત ઠરાવ ૧૮, ઉપરના ઠરાવ ૭ થી ૨૧ માં સામીલ છે. પણ આ ઠરાવ ૧૮ સરકારને અધિકાર આપવા બાબત છે. એટલે તેની હેઠળ કોઈપણ ગુના થવાનું શક્ય નથી; ત્યારે આ કલમ ઉપરની કલમમાંથી કાઢી નાખવાની જરૂર હતી. આ બૂત્તનું કારણ એવું જણાય છે કે આ આક્ટનો કાંચો તરબુમો બનાવતી વખતે આ અધિકાર આપનાર ૧૮ કલમ તેમાં દાખલ નહોતી સિલેક્ટ કમિટીએ એ પાછળથી દાખલ કરી. તે વખતે બીજી કલમની દુરસ્તી થઈ પણ ઉપરની ૧૮ કલમ નજરમાંથી છુટી ગઈ.

બાબ આઠમો

પરચુરણ

૩૧. માર્કી: પ્રાંતિક સરકાર, સરકારી ગેઝેટમાં જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ કરીને, આ આક્ટના સઘળા અથવા કોઈપણ ઠરાવનો અમલ, કોઈપણ ઠરાવેલા તહેવારોને પ્રસંગે અથવા કોઈ પણ પ્રસંગે, તેને યોગ્ય લાગે તેટલી મુદત સુધી અને તેવી શરતોથી, મોકુફ રાખવાને મુખત્યાર છે:

ટીપ: આ ઠરાવમાં નાતાળ, દિવાળી વગેરે તહેવારોને પ્રસંગે આ આક્ટના સઘળા અગર કોઈપણ ઠરાવનો અમલ મોકુફ કરવાને મુખત્યારી આપેલી છે.

૩૨. આવરદાઈમ કામ માટે મહેનતાણું:—આ આક્ટ લાગુ પડતો હોય એવી કોઈપણ સંસ્થામાં કામે લગાડેલા કોઈપણ શખસને કામના કલાકની મુદત ઉપરાંત કામ કરવું પડે તો, તે શખસને તેના આવરદાઈમ કામ માટે, તેના રોજના સાધારણ દરના સવાયા દરે, મહેનતાણું મળવાનો હક રહેશે.

ખુલાસો : આ કલમનાં કારણો સારૂ, (૧) “કામના કલાકોની મુદત,” એટલે—

- (અ) દુકાનોમાં કામે લગાડેલા શખસોના સંબંધમાં, દરરોજના સાડા નવ કલાક;
- (બ) કોઈ વેપારી પેઢીમાં કામે લગાડેલા શખસોના સંબંધમાં, મહિનામાં ૨૦૮ કલાક;
- (ક) રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહ, થીએટર અથવા બીજી સાર્વજનિક રમત-ગમત અને ખાનપાનની જગ્યાઓમાં કામે લગાડેલા શખસોના સંબંધમાં, દરરોજના દસ કલાક અને,
- (ડ) બીજી કોઈપણ સંસ્થામાં કામે લગાડેલા શખસોના સંબંધમાં, ઠરાવવામાં આવે એટલા કલાક; અને
- (૨) “રોજનો સાધારણ દર” એટલે, ઠરાવેલી રીતે ગણવામાં આવે એવો રોજનો દર.

૩૩. કાનૂનો : (૧) આ આક્ટના ઠરાવોને અમલમાં મૂકવા સારૂ પ્રાંતિક સરકાર કાનૂનો કરવાને મુખત્યાર છે.

વિશેષ કરીને, તથા અગાઉ જણાવેલા ઠરાવની સામાન્યતાને બાધ આવ્યા સિવાય, હેઠળ જણાવેલી સઘળી અથવા કોઈપણ બાબતો માટે તેવા કાનૂનો કરવાનો અધિકાર છે, એટલે કે :—

- (૧) કલમ ૫ ની પેટાકલમ (૨) અન્વયે, કેવી રીતે ચોકસી કરવી તે;
- (૨) કલમ ૧૦ ની પેટાકલમ (૨) અન્વયે કેવી રીતે ચોકસી કરવી તે;
- (૩) કલમ ૧૧ અન્વયે, કયા પ્રસંગોએ મહિનામાં કામ કરવાના કલાકો ૨૦૮ થી વધુ હોઈ શકે તે;
- (૪) કલમ ૧૨ અન્વયે કામના વધારાના કલાક નક્કી કરવા બાબત;
- (૫) કલમ ૨૨ અન્વયે, પ્રાંતિક સરકારે સ્થાનિક અધિકારીમંડળ ઉપર કેવા પ્રકારની દેખરેખ રાખવી તે;
- (૬) કલમ ૨૫ અન્વયે, ઇન્સ્પેક્ટરોની શી લાયકાત હોવી જોઈએ તે;
- (૭) કલમ ૨૬ અન્વયે, જગાની અને ઠરાવેલાં રજિસ્ટરો, દફતરો અને નોટિસોની તપાસ કરવા બાબત;

- (૮) કલમ ૨૯ અન્વયે, રજિસ્ટરો અને દફતરો રાખવા બાબત અને નોટિસો બતાવવા બાબત;
- (૯) કલમ ૩૧ અન્વયે, કેટલી સુદત સુધી, કયી શરતોને અવલંબીને અને કયા તહેવારોએ તથા પ્રસંગોએ આ આક્ટના ઠરાવોનો અમલમોકુદ્ રાખવો તે અને
- (૧૦) કલમ, ૩૨ના ખુલાસાની, રકમ ૧ (૩) અન્વયે કામના કલાકની સુદત બાબત અને, રકમ (૨) અન્વયે રોજનો સાધારણ દર કેવી રીતે ગણવો તે બાબત.
- (૩) જે કાનૂનો કરવામાં આવે તે કાનૂનો પ્રથમ પ્રસિદ્ધ કરવાની શરતને પાત્ર છે અને જ્યારે એ પ્રમાણે કરવામાં આવે ત્યારે તે કાનૂનો આ આક્ટના ભાગ તરીકે ગણાશે.

(૪) કાનૂનોથી એમ ઠરાવ કરવાનો અધિકાર છે કે તેના કોઈ પણ ભાગ કરવામાં આવે તો ગુનાની અગિયતીનો ઠરાવ થયેલી, રૂ. ૫૦ સુધીના દંડની શિક્ષા થઈ શકશે.

૩૪. પેટાકાયદાઓ : જે બાબતો માટે કલમ ૩૩ અન્વયે કાનૂનો કરવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો છે તે બાબતોના સંબંધમાં હોય તે સિવાય કોઈ સ્થાનિક અધિકારીમંડળ, પ્રાંતિક સરકારની પ્રથમ મંજૂરી લઈને, આ આક્ટના ઠરાવો અમલમાં મૂકવાના કારણે આ આક્ટ અથવા તે અન્વયેના કાનૂનો સાથે અસંગત ન હોય તેવા પેટાકાયદાઓ કરવાને મુખત્યાર છે.

૩૫. બીજા કાયદા, વગેરે અન્વયેના હક્ક અને વિશેષાધિકારને બાદ આવશે નહિ : આ આક્ટ અમલમાં આવે તે તારીખે, જે કોઈપણ સંસ્થાને આ આક્ટ લાગુ પડે તે સંસ્થામાં કામે લગાડેલા કોઈપણ શખસને, એવી સંસ્થાને લાગુ પડતા બીજા કોઈપણ કાયદા, કરાર, રિવાજ અથવા રસમ અન્વયે જે કોઈ હક્ક અથવા વિશેષાધિકારો હોય, તેને આ આક્ટના કોઈપણ મંજૂરથી બાધ આવશે નહિ. પરંતુ આ આક્ટ અન્વયે તેને જે હક્ક અથવા વિશેષાધિકારો મળતા હોય તેના કરતાં, એવા હક્ક અથવા વિશેષાધિકારો તેને માટે વધારે લાભકારક હોવા જોઈએ.

ટીપ : આ ઠરાવમાં, કામે લગાડેલા શખસને, કાયદા, કરાર, રિવાજ, અથવા રસમ અન્વયે જે હક્ક આજે મળતા હોય અને જે આ આક્ટમુજબ મળતા હક્કથી અગર અધિકારથી વધારે લાભકારક હોય ત્યારે એવા શખસના એવા હક્ક અને અધિકારને આ આક્ટ બાધ કરશે નહિ.

સન ૧૯૪૦ ના મુંબઈની

દુકાનો અને સંસ્થાઓ બાબતના કાનુનો

૧. ટુંકું નામ:—આ કાનુનોને સન ૧૯૪૦ ના મુંબઈની દુકાનો અને સંસ્થાઓ બાબતના કાનુનો કહેવા.

૨. વ્યાખ્યા:—આ કાનુનોમાં, વિષય અથવા સંદર્ભ ઉપરથી બાધ આવે તે સિવાય,—

(અ) “એક્ટ” એટલે સન ૧૯૩૯ ના મુંબઈની દુકાનો અને સંસ્થાઓ બાબતનો એક્ટ સમજવું.

(બ) “નમુનો” એટલે આ કાનુનોની પાછળ આપેલા નમુનામાનો.

(ક) “સરકાર” એટલે મુંબઈ સરકાર.

(ડ) “કલમ” એટલે આ એક્ટની કલમ.

(૩) આ કાનુનોમાં જેની વ્યાખ્યા ન આપી હોય પરંતુ એને લગતા એક્ટમાં જેની વ્યાખ્યા આપી હોય એવા શબ્દો અને સંજ્ઞાઓનો અર્થ, જે એક્ટમાં છે, તે અહીં પણ થશે.

૩. દુકાનો ખોલવાનો અને બંધ કરવાનો વખત નક્કી કરવા સંબંધે હુકમ કરવા અગાઉ સરકારી ચોકશી:—(૧) સરકાર, કલમ પની પેટા કલમ ૨ અન્વયે, આ કાનુનમાં ઠરાવેલી રીતે ચોકશી કરશે.

(૨) કલમ પની પેટા કલમ ૧ અન્વયે હુકમ કરવા અગાઉ, સરકાર એવો હુકમ કરવાના પોતાના ઈરાદાની નોટીસ આપશે. એ નોટીસ નમુના અ ના રૂપમાં હશે અને કરવા ધારેલા હુકમની નકલ તેની સાથે ન અપાઈ હશે તો તેમાં નીચેની બાબતોનો નિર્દેશ કરવામાં આવશે — જેને એ હુકમ લાગુ પાડવાનો હશે તે વિસ્તાર અને દુકાન અથવા દુકાનો અથવા દુકાનોનો વર્ગ અથવા વર્ગો, જે ઠરાવવાનો ઉદ્દેશ હોય તે ખોલવાના કલાકો અથવા બંધ કરવાના કલાકો અથવા બેઠિ, અને જે દિવસોની બાબતમાં એવા કલાકો એ રીતે નક્કી કરવામાં આવવાના હોય તે કલાકો. એ નોટીસમાં એમ પણ જણાવવામાં આવશે કે, આવી નોટીસ પહોંચ્યાની તારીખથી એક મહિનાની અંદર, એવા હુકમ સંબંધે, જે કાંઈ હરકતો અથવા સૂચનાઓ બતાવવી હોય તો, તે, તે નોટીસમાં દર્શાવેલા અમલદારના પર મોકલી આપવી.

(૩) સરકારને યોગ્ય જણાય તે પ્રમાણે, જે વિસ્તારનાં સાર્વજનિક સ્થળોને એ હુકમ લાગુ પાડવાનો ધરાવે હોય, તે વિસ્તારનાં સાર્વજનિક સ્થળોપર, એ નોટીસની નકલો ચોંટાડવામાં આવશે. એ નોટીસની નકલો, જે સ્થાનિક અધિકારીમંડળ કે જેની હકુમતમાં એવો વિસ્તાર આવ્યો હોય, તે સ્થાનિક અધિકારીમંડળને તથા સરકારને યોગ્ય જણાય તેવી સભાઓ (એસોસિએશન્સ), વેપારી યુનિયનો, અથવા બીજી સંસ્થાઓ (ઍર્ગે-નિઝેશન્સ) ને મોકલી આપવામાં આવશે. એ નોટીસ એવા વિસ્તારમાં ફલાવો ધરાવતા ઓળમાં ઓળ એક વર્તમાનપત્રમાં પણ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવશે.

(૪) સરકાર, કલમ પ ની પેટાકલમ (૧) અન્વયે હુકમ કરવા અગાઉ તમામ હરકતો અને સૂચનાઓ પર ધ્યાન આપશે.

૪. વેપારી સંસ્થાઓ ખોલવાના અને બંધ કરવાના કલાકો મુકરર કરવા સંબંધે હુકમ કરવા અગાઉ સરકારી ચાકરી:— કાનુન ૩ માંનો ઠરાવ, કલમ ૧૦ ની પેટાકલમ ૨ અન્વયે, સરકારે કરવાની ચાકરી માટે, જરૂર જેટલા ફેરફાર કરીને લાગુ પાડવામાં આવશે.

૫. જે પ્રસંગે વેપારી સંસ્થાના મહિનાભરના ઠરાવેલા કામના કલાકો વધારી શકાય, તે પ્રસંગો:—આકરિમક જરૂરના પ્રસંગો, જે રોજી નહીં શકાય અથવા જે વિષે નોકરીપર રાખનાર માણસ અગાઉથી અટકળ ન કરી શકે અને જે સંસ્થાનાં રોજીંદા કામમાં હરકત કરે અથવા એવા પ્રસંગો, કે જ્યારે આગ અથવા ધરતીકંપને લીધે સંસ્થાને ઘણું ભૌતિક નુકશાન થયું હોય, તેવે પ્રસંગે, વેપારી સંસ્થામાં કામ કરતાં નોકરને કોઇ પણ મહિનામાં ૨૦૮ થી વધારે કલાક કામ કરવા દેવામાં આવશે.

૬. સ્ટોક લેવાના, હિસાબ તૈયાર કરવાના, વલણના અને બીજા ઠરાવેલા પ્રસંગે, કામના વધારેલા વખતની ફાળવણી.—એક ફેબ્રુઆરી વર્ષના વધારેમાં વધારે ૭ દિવસોપર, સ્ટોકની ગણતરી માટે, હિસાબ તૈયાર કરવા માટે, વલણ માટે અને કાનુન ૫ માં દર્શાવેલ બીજા પ્રસંગોપર વેપારી સંસ્થાના નોકરોપાસે, કલમ ૧૨ માં ફરમાવેલા વખતથી વધારે વખત કામ લઈ શકાશે પણ કામના કલાકો તથા આરામના ગાળા એવી રીતે ગોઠવાવા જોઈશે કે તેની ફાળવણી, કોઇ પણ દિવસે, એકંદરે વધારેમાં વધારે ૧૬ કલાકની અંદર થવી જોઈએ.

૭. જ્યારે કામનો વખત વધારવો હોય ત્યારે ઇન્સ્પેક્ટરને આપવાની નોટીસ:—ગમે તે દિવસે, વેપારી સંસ્થામાં નોકરી કરતા શખસપાસે, કલમ ૧૨ માં જણાવેલા ૧૨ કલાક કરતાં વધારે કામ લેવા બાબત, પોતાનો ધરાદો છે એ બાબતની નોટીસ, જે ઇન્સ્પેક્ટરની હકુમતમાં એવી સંસ્થા હોય તે ઇન્સ્પેક્ટરને, એવા દિવસ અગાઉ, નિદાન ૨૪ કલાક અગાઉથી અપાવી જોઈએ.

વધુમાં એમ પણ ઠરાવ્યું છે કે પોતાની શક્તિ બહારનાં કારણને લીધે, નોકરીપર રાખનાર, એવા દિવસના ૨૪ કલાક અગાઉથી નોટીસ ન આપી શકે તો, તેણે એવા દિવસે જ નોટીસ આપવી.

૮. સરકારે સ્થાનિક અધિકારી પર રાખવાની દૃષ્ટિ.—
(૧) દરેક સ્થાનિક અધિકારી, વર્ષનાં છેવટથી ત્રણ મહિનાની અંદર, તે વર્ષ દરમ્યાન પોતાના અધિકારના વિસ્તારમાં આ એક્ટની રૂએ થતું કામ-કાજ કેવી રીતે થયું તે બાબતનો રિપોર્ટ સરકારને સાદર કરશે.

(૨) એક્ટની યોગ્ય અમલબજનવણી માટે, સરકાર એવા બીજા રિપોર્ટ તથા બાતમી, જે તેને જરૂરી જણાય તે મંગાવી શકશે અને સ્થાનિક અધિકારીઓને સરકાર પોતાને યોગ્ય જણાય તેવી સૂચનાઓ આપી શકશે.

૯. ઇન્સ્પેક્ટરો સંબંધે ઠરાવ.—(૧) આ એક્ટની રૂએ, કોઈ પણ સખસ જે સરકારમાનિત યુનિવર્સિટીનો ગ્રેજ્યુએટ ન હોય અને ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે જે વિસ્તારમાં તે નીમાવાનો હોય, તે વિસ્તારની સ્થાનિક ભાષા બોલી, વાંચી અને લખી ન શકતો હોય તે ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે નીમાશે નહીં.

પણ એમ ઠરાવ્યું છે કે વિશિષ્ટ પરિસ્થિતિમાં ગ્રેજ્યુએટ ન હોય એવા સખસને આ એક્ટની રૂએ, સરકારની અગાઉથી મંજૂરી લઈને નીમા શકાશે.

(૨) જે વિસ્તાર માટે તેને ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે નીમાવાનો હોય અથવા અગાઉથી જ નીમણુક થઈ ગયેલી હોય એવા વિસ્તારમાંની જે સંસ્થાને આ એક્ટ લાગુ છે, તેવી કોઈ પણ સંસ્થામાં, પ્રત્યક્ષ અથવા અપ્રત્યક્ષ રીતે જો તેનો હિતસંબંધ હોય, તો તે શખસ ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે નીમાશે નહીં અથવા નીમાયા બાદ તે જગ્યાએ જતરી રહી શકશે નહીં.

૧૦. ઇન્સ્પેક્ટરે જગ્યા વગેરે તપાસવાની રીત.—(૧) કલમ ૨૬ અન્વયે તપાસણી કરનાર ઇન્સ્પેક્ટરે, આ એક્ટના અને આ કાનુનોના ઠરાવો અને એક્ટ અન્વયે સ્થાનિક સરકારે અથવા સરકારે કરેલા હુકમો બરાબર અમલમાં લાવવામાં આવે છે કે નહીં, તે માટે પોતાની ખાતરી કરવાના હેતુથી, જેમ જરૂર લાગે તે પ્રમાણે જગ્યાની અને ઠરાવેલાં રજીસ્ટરોની, રેકૉર્ડોની અને નોટીસોની તપાસણી કરશે. ખાસ કરીને નીચે જણાવેલી બાબતોની તેણે ખાતરી કરવી જોઈએ:—

(૧) આ એક્ટ અન્વયે અથવા કાનુનો અન્વયે, અવશ્ય રાખવાનાં અથવા પ્રદર્શિત કરવાનાં રજીસ્ટરો, રેકૉર્ડો અને નોટીસો, યોગ્ય રીતે રાખવામાં અથવા પ્રદર્શિત કરવામાં આવે છે;

(૨) એક્ટ અન્વયે આપવાને ફરમાવેલા આરામના ગાળા અને રજાના દિવસો આપવામાં આવ્યા છે અને એક્ટમાં ફરમાવ્યા પ્રમાણે, કામના કલાકો અને ફાળવણીની હદનું ઉલ્લંઘન કરવામાં આવ્યું નથી;

(૩) ઓવરટાઇમનાં કામ માટે આપવાના પૈસા સંબંધે એક્ટના ઠરાવો બરાબર પળાયા છે;

(૪) જે સંસ્થાને આ કાયદો લાગુ પડે છે તેવી કોઈ પણ સંસ્થા માં કોઈપણ બાળકને કામ કરવા દેવામાં આવ્યું નથી; અને

(૫) એક્ટના ઠરાવો, અને ખોલવા બંધ કરવાના કલાકો સંબંધે સરકારે કાઢેલા હુકમો બરાબર પાળવામાં આવ્યા છે.

(૬) આવી તપાસણીનો અમલ કરવા માટે, ઇન્સ્પેક્ટર પોતાને યોગ્ય લાગે તે પ્રમાણે, તે જગ્યાના માલુસોને પ્રશ્ન પૂછી શકે; ફક્ત એટલું જ કે, જે ઉત્તરથી પોતે ગુનામાં સંડોવાય એવા ઉત્તરવાળા પ્રશ્નનો જવાબ આપવાને, આ કાનુન અન્વયે કોઈ પણ માલુસને ફરજ પાડી શકાશે નહીં.

૧૧. ઇન્સ્પેક્ટરોએ ઉમરની કરવાની ખાતરી—(૧) કોઈ પણ કામે રખાયેલા સખસસંબંધે, રજીસ્ટર્ડ મેડીકલ પ્રેક્ટિશનરે આપેલું ઉમરનું સર્ટિફિકેટ બતાવવા, ઇન્સ્પેક્ટર, કામે રાખનારને ફરજ પાડી શકશે.

(૨) આવું સર્ટિફિકેટ નમુના નાં રૂપમાં હોવું જોઈએ.

૧૨. રજીસ્ટરો અને રેકૉર્ડો રાખવા બાબત અને નોટીસો પ્રદર્શિત કરવા બાબત.—દરેક કામપર રાખનાર માલુસે કામનું રજીસ્ટર ક નમુના પ્રમાણે રાખવું પડશે, ફક્ત એટલો અપવાદ કે ખોલવાના અને

બંધ કરવાના કલાકો જ્યારે સામાન્યપણે એકસરખા હોય ત્યારે કામે રાખનાર એવું રજીસ્ટર હ નમુના પ્રમાણે રાખી શકશે.

(૨) પેટા કાનુન (૧) માં ગમે તે ફરમાવ્યું હોય તે છતાં તે પેટા કાનુનમાં દર્શાવેલું રજીસ્ટર રાખવાને બદલે, કામપર રાખનાર, પોતાની સંસ્થામાં કામપર રાખેલા માણસોનાં કામ કરવાના રોજના કલાકો અને આરામ અને જમવાને માટે આપવામાં આવતા ગાળા દર્શાવતી એક નોટીસ પોતાની સંસ્થામાં પ્રદર્શિત કરી શકશે. આવી નોટીસ હ નમુનાનાં રૂપમાં હોવી જોઈશે અને, જે પહેલાં અઠવાડીયામાં કામના કલાકો એવી નોટીસમાં જણાવ્યા પ્રમાણે રખાવાના છે, તે અઠવાડીયાની લગતનાં પાછલા અઠવાડીયાના શનિવારે, નિદાન બંધ કરવાને વખતે અથવા અગાઉ પ્રદર્શિત કરવી જોઈશે. જ્યાંસુધી એમાં દર્શાવેલ કામના કલાકો પળાતા હોય ત્યાંસુધી એ નોટીસ પ્રદર્શિત રહેવી જોઈશે.

(૩) જ્યારે કામપર રાખનારે પેટા કાનુન (૨) માં જણાવેલી નોટીસ પ્રદર્શિત કરી હોય ત્યારે તેણે ફ નમુના પ્રમાણે કામના કલાકોની નોંધ રાખવી પડશે.

(૪) જ્યારે કામપર રાખેલાં માણસોને છુટી આપવામાં આવવાની હોય ત્યારે તે છુટીવાળા દિવસ અથવા દિવસો બતાવતી, જ નમુના પ્રમાણેની એક નોટીસ કામપર રાખનારે પોતાની સંસ્થામાં પ્રદર્શિત કરવી જોઈશે. જે પહેલા અઠવાડીયામાં તે નોટીસનો અમલ શરૂ થવાનો હોય તે અઠવાડીયાની તરત જ પાછળના શનિવારે, કામ બંધ થયા અગાઉ જેમના સંબંધમાં એ નોટીસ હોય તેમની સામે, તે પ્રદર્શિત કરવી જોઈશે.

(૫) દરેક કામપર રાખનારે, સ્થાનિક અધિકારી અથવા સરકાર ફરમાવે તે પ્રમાણે, આ એક્ટમાંથી અને આ કાનુનોમાંથી કાઢેલા ઉતારા બતાવતી એક નોટીસ અંગ્રેજીમાં અને કામપર રહેલા માણસો પૈકી જે બહુ-સંખ્ય હોય તે માણસોની પ્રાદેશિક ભાષામાં, પ્રદર્શિત કરવી પડશે.

(૬) આ કાનુનો અન્વયે પ્રદર્શિત કરવાની કોઈ પણ નોટીસ એવી રીતે પ્રદર્શિત કરવી જોઈશે કે, જેને તેની સાથે સંબંધ હોય તેવા કોઈ પણ માણસથી તે સહેલાઈથી જોઈ શકાય અને વાંચી શકાય અને જ્યારે જ્યારે એ નોટીસ બદ્દુપ થઈ જાય અથવા બીજી રીતે સાફ વંચાય નહીં એવી થઈ જાય ત્યારે ત્યારે નવી નકલ પ્રદર્શિત કરવી જોઈશે.

(૭) કામ પર રાખનારે આ કાનુનો અન્વયે જે રજીસ્ટર અથવા રેકર્ડ રાખવાના છે તેમાં ભરવાની તપસીલો, જે દિવસને માટેની હોય તે દિવસે જ ભરવી જોઈશે.

(૮) કોઇ પણ વર્ષનાં રજીસ્ટરો, રેકર્ડો અને નોટિસો ત્યાર બાદના બીજા વર્ષની આખર સુધી સલામત રાખવાં પડશે.

(૯) જે કામપર રાખનારે, લેખિત અરજી કરવાથી સ્થાનિક અધિકારીને અથવા સરકારને એવી ખાતરી થાય કે એવા કામપર રાખનારે રાખેલા કોઇપણ મસ્ટર રોલ, રજીસ્ટર અથવા રેકર્ડ, આ કાનુનમાં ફરમાવેલા કોઇપણ રજીસ્ટર રેકર્ડ અથવા નોટીસમાં બતાવવાની બાબતો, પોતાની સંસ્થામાં રાખેલા તમામ અથવા કોઇપણ સખસ સંબંધે બરાબર રીતે પૂરી પાડે છે, તો સ્થાનિક અધિકારી અથવા સરકાર, એવાં રજીસ્ટર, રેકર્ડ અથવા નોટીસ ને બદલે, ચાલી શકે એવી હદનાં મસ્ટર રોલ, રજીસ્ટર અથવા રેકર્ડ રાખવા માટે લેખિત હુકમ કાઢી શકશે.

(૧૦) દરેક કામપર રાખનાર સખસે એક ‘ વિઝિટ બુક ’ રાખવી જોઈશે, જેની અંદર, સંસ્થાની તપાસણી કરવા જનાર ઇન્સ્પેક્ટર પોતાની તપાસણી દરમ્યાન જણાતી ખામીઓ બાબત પોતાનો સંરો લખશે અને તે વિઝિટ બુક, જ્યારે જ્યારે કોઇ ઇન્સ્પેક્ટર માંગે ત્યારેત્યારે કામપર રાખનાર સખસે હાજર કરવી પડશે.

૧૩. એકટના ઠરાવોની તહકુબી. —નીચે જણાવેલા તહેવારો અને પ્રસંગો પર કલમ ૩૧ અન્વયે સરકાર એકટના ઠરાવોની બજાવણી તહકુબ કરી શકશે:—

નાતાલના તહેવારો
દીવાળીના તહેવારો
પટેદીના તહેવારો
જમશેદી નવરોઝ
રમજાન અને રમજાન ઇદ

સરકાર જ્યારે સાર્વજનિક અડચણનો પ્રસંગ જાહેર કરે તે પ્રસંગ. સરકારે માન્ય કરેલા સાર્વજનિક મેળા, પ્રદર્શનો અથવા ધાર્મિક ઉત્સવો.

૧૪. મજૂરીનો સાધારણ દર ગણવાની રીત:—

૩૨મી કલમની સમજૂતીના (૨) કલોઝના હેતુ માટે કલોઝબંધી મજૂરીનો સાધારણ દર નીચે મુજબની રીતે ગણવો પડશે:—

કામે લગાડેલાં માણસો	કલાકબંધી રોજનો સાધારણ દર		
	રોજબંધી રોજ પર માણસ રખાયો હોય તો	માસિક રોજ પર માણસ રખાયો હોય તો	વાર્ષિક રોજ પર માણસ રખાયો હોય તો
(૧) દુકાનમાં રખાયેલો માણસ ...	રોજબંધી રોજની રકમનો ૨/૧૯	માસિક રોજની રકમનો ૧/૨૪૭	વાર્ષિક રોજની રકમનો ૧/૨૯૬૪
(૨) વેપારી સંસ્થામાં રખાયેલો માણસ ...	રોજબંધી રોજની રકમનો ૧/૮	માસિક રોજની રકમનો ૧/૨૦૮	વાર્ષિક રોજની રકમનો ૧/૨૪૯૬
(૩) રેસ્ટોરાં, ભોજનગૃહ, થીએટર, અથવા સાર્વજનિક ખાન-પાનની બીજી કોઈ જગ્યા ...	રોજબંધી રોજની રકમનો ૧/૧૦	માસિક રોજની રકમનો ૧/૨૬૦	વાર્ષિક રોજની રકમનો ૧/૩૧૨૦

૧૫. સજ્જ—કાનુન ૬, ૭ અથવા ૧૨ના ઠરાવો પૈકી ગમે તે ઠરાવનું કોઈ પણ માણસ ઉલ્લંઘન કરશે તો તેને, ગુનો સાબિત થયે, રૂ. ૫૦ સુધીના દંડની સજ્જ થશે.

નમુનો અ

[કાનુન ૩ અને ૪]

નોટિસ

આથી નોટિસ આપવામાં આવે છે કે પ્રાંતિક સરકાર સન ૧૯૩૬ ના દુકાનો અને સંસ્થાઓ બાબતના એક્ટની કલમ ૫/૧૦ ની પેટા કલમ (૧) અન્વયે એવો હુકમ કરવાનો ઇરાદો રાખે છે કે

આવેલી કોઈ પણ દુકાન

કરતાં કોઈ પણ દિવસે, વહેલી બોલી

આવેલી કોઈ પણ વેપારી સંસ્થા

શકશે નહિ અને / અથવા કોઈ પણ દિવસે નહિ.

કરતાં મોડી બંધ કરી શકશે

ઉપર મુજબના હુકમસંબંધી કોઈ પણ વાંધા અથવા સૂચના કરાવાની ઈચ્છા રાખનાર માણસે, તે સન ૧૯૪૦ ના દિવસ અગાઉ કમિશનર ઓફ લેબર પર લખીને મોકલવી જોઈએ.

ચીફ સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ

નમુનો બ

[કાનુન ૧૧]

સર્ટિફિકેટનો નમુનો

હું આથી એમ સર્ટિફિકેટ આપું છું કે

ઠંકાગે રહેનાર

ના (ન્યાત જાત વગેરે)

ના

(નામ)

છાકરાને મેં જાતે તપાસ્યો છે અને તેણે પોતાનું
છાકરીને તપાસી તેણીએ

બારમું વર્ષ પૂરું કર્યું છે.
સત્તરમું

તેને
તેણીને

ઓળખવાની નિશાની

છે.

અંગુઠાની છાપ

મેટિકલ પ્રેક્ટિશનર

નમુનો ૬
[કાનુન ૧૨ (૨)]
નોટિસ

સન ૧૯ થી શરૂ થનાર કામપર રખાએલા માણસોનાં કામની
રૌબની મુદત

કામપર રાખનાર સખસનું અથવા
સંસ્થાનું નામ

ખાતાનું વર્ણન
(જો લાગુ પડતું હોય તો)

કામે રખાએલા માણસોનાં નામ	માણસ નાની ઉમરનો છે કે નહીં	દિવસ		
		કામની શરૂઆત	જમવાના અને આરામના ગાળા	કામનું બંધ થવું

(સહી)

કામે રાખનાર

તારીખ

નોંધો.--૧ જે અઠવાડીયામાં તે નોટિસનો અમલ થવાનો હોય તે પહેલા અઠવાડીયાની તરત જ પાછળનાં અઠવાડીયાના શનિવારે બંધ કરવાના વખત કરતાં મોડેથી નહીં એવા વખતે, આ નોટિસ પ્રદર્શિત થવી જોઈએ અને જ્યારે એ અમલમાં હોય ત્યારે એવી રીતે પ્રદર્શિત કરેલી રહેવી જોઈએ કે, જેમના સંબંધમાં એ નોટિસ હોય તેવા કામપણ માણસથી સંબંધિતથી જોઈ અને વાંચી શકાય.

૨. આ નોટિસમાં દર્શાવવાના કલાકો, એવર ટાઇમનાં કલાકો સિવાયના હોવા જોઈએ.

૩. “જમવાના અને આરામના ગાળા”—એ ખાનામાં મુકેલી તપસીલો, જ્યારે ગાળા શરૂ થાય અને સમાપ્ત થાય ત્યારના ખરેખરા વખતો હોવા જોઈશે (દા. ત. બપોરે ૧ થી ૨)

નમુનો ગ
[કાનુન ૧૨ (૪)]

નોટીસ

છુટ્ટીનો દિવસ

આ—માં કામપર રાખેલા માણસોને

* દુકાન
વેપારી સંસ્થા
રેસ્ટોરાં
ભોજનગૃહ
થીએટર, વગેરે
સાર્વજનિક રમત ગમત
અથવા ખાનપાનની
બીજી જગા

આ નોટીસની તારીખ પછીનાં આવતા અઠવાડીયામાં અને હવે પછી બીજી નોટીસ અપાય ત્યાં સુધી, નીચે જણાવેલા દિવસે છુટ્ટા આપવામાં આવશે.

X કામપર રાખેલાં માણસોનાં નામ અથવા વગ	જે દિવસે છુટ્ટી આપી હોય તેની તારીખ

* જે શબ્દો લાગુ નહીં પડે તે છેકડા નાંખો.

† જે તે નોટિસ એકજ અઠવાડીયાને લાગુ પાડવાનો ધરાદો હોય તો

“બીજી નોટિસ અપાય ત્યાંસુધી” એ શબ્દો છેકડા નાંખો.

X જે કામપર રાખેલાં સર્વ માણસો માટે એકજ દિવસ ઠરાવવામાં

આવ્યો હોય તો, “સર્વ” એ શબ્દ ફક્ત આ ખાનામાં મૂકવો.

કામે રાખનારની સહી

તારીખ

